

DEBRECENI EGYETEM
GYERMEKNEVELÉSI ÉS GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR

**A KUTYÁS TEVÉKENYSÉGEK
VIZSGÁLATA AZ ÓVODÁBAN**

Témavezető:

Dr. Pálfi Sándor

Tanszékvezető, főiskolai tanár

Készítette:

Nyilas Krisztina

Óvodapedagógus BA

Nappali tagozat

Hajdúböszörmény

2022

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	2
2. ELMELÉTI HÁTTÉR.....	4
2.1. A kutya házasításától napjainkig	4
2.1.1. Etológiai háttér	5
2.1.2. A kutya jellemzői	7
2.2. Kötődés	8
2.3. Kutyák és gyerekek.....	9
2.4. Kutyától való félelem és kezelése.....	11
2.5. A kutya jótekonyság hatása.....	12
2.5.1. Az oxitocin hatása	13
2.6. Terápiás kutyák.....	14
2.6.1. A kutyás terápia típusai	15
2.7. A kutyával való munka	17
2.7.1 Alapvető szabályok	17
2.7.2. Feladatok megtervezése	17
2.7.3. A tevékenység folyamata	18
3. VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA	20
3.1. A kutatás célja és kérdései	20
3.2. Hipotézisek	20
3.3. A kutatás módszere.....	21
3.4. Minta bemutatása	21
4. EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA.....	22
4.1. Interjú elemzése	22
4.2. Megfigyelések elemzése	23
4.3. Kérdőívek elemzése	23
4.3.1. Megegyező kérdések elemzése	23
4.3.2. Szülői kérdőívek elemzése	30
4.3.3. Óvodapedagógusi kérdőívek elemzése	31
4.4. Következtetések	35
5. ÖSSZEGZÉS.....	36
6. FELHASZNÁLT IRODALOM	38
Ábrák jegyzéke	40
Mellékletek jegyzéke	40

MELLÉKLET.....	41
-----------------------	-----------

1. BEVEZETÉS

A dolgozat témája a gyermeki aktivitás fejlődésének vizsgálata kutya jelenlétében, mely során a szülők és az óvodapedagógusok véleményeinek összehasonlítására is sor kerül. Célunk, hogy megismerjük, hogyan zajlik egy kutyás tevékenység, kik vesznek részt rajta, helyileg hol valósítják meg, valamint hogy hány gyermek vesz részt rajta. Továbbá célunk még, hogy feltárjuk milyen hatást gyakorol a kutya jelenléte a gyerekek viselkedésében szülői és óvodapedagógusi szemszögből nézve.

A dolgozat téma választását az tette indokolttá, hogy megvizsgáljuk azt, hogy a gyerekek és a kutyák között milyen kapcsolat alakul ki és milyen közel állnak egymáshoz. Továbbá, hogy megfelelő ismerettel rendelkezzenek a felelős állattartásról, gondozásról és mindemellett játszva tanulhassanak, sajátíthassanak el különböző képességeket, készségeket. Manapság nem minden gyerek tud testközelből kapcsolatba lépni kutyával, és nem tudják, hogy hogyan kell viselkedni a kutya jelenlétében. A kutyás tevékenységek ezen ismeretek játékos elsajátításában segíthet, hiszen a gyerekek cselekvő részesei lehetnek magának a folyamatnak. Valamint megfigyelhető az, hogy a gyermekek a kutya jelenlétében viselkedésbeli változásokon mennek keresztül, illetve az is, hogy a felkeltett érdeklődés mellett nagyobb motivációt tud nyújtani a tevékenységekben a gyerekek számára a kutya. Azonban vannak olyan gyermekek, akiket valamiféle trauma ért a kutyával való első találkozásakor, ismerkedésekor. Ezen traumák kezelésére is alkalmasak lehetnek a kutyás tevékenységek, mert még gyerekkorban könnyebben kezelhetők ezek a negatív emlékek, tapasztalatok.

A dolgozat két fő részből épül fel, melyeket további alfejezetekre tagoltunk. Az első főrészben a dolgozat témájához kapcsolódó legfontosabb elméleti hátterek kerülnek bemutatásra. A szakirodalom feldolgozását egészen a kutya háziasításáig visszamenően kezdtük el feltárni, illetve kifejtettük, hogy miért megfelelő társ a kutya az emberek életében, miért alkalmas az együttműködésre. Ezt követően bemutatásra kerül a kutya-gazda között létrejövő kötődés kialakulása is. Elengedhetetlen volt, hogy a gyermek-kutya közötti kapcsolatról is írjunk, valamint a félelmek kialakulásáról és kezeléséről is. Bemutatjuk, hogy milyen jótékony hatást képes gyakorolni a kutya az emberre. A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009 (XII. 3.) SZMM rendelet alapján ismertettük a segítőkutya fajtát, illetve a terápiás kutya fogalmát. Végezetül pedig bemutattuk a kutyaterápia fő fajtáit, valamint demonstráltuk magát a folyamatot, hogy hogyan

épül fel egy kutyás tevékenység, miket kell figyelembe venni. A második főrészben pedig a kutatási rész ismertetésére kerül sor, mely tartalmazza a kutatás célját, kérdéseit, hipotéziseit, a vizsgálati módszert, a mintát, a kutatás eredményeit, valamint a következtetéseket.

A dolgozatban igyekeztünk a legfrissebb hazai és külföldi szakirodalmi forrásokat feldolgozni, melyek megalapozzák a kutatást. Számos szakirodalom közül azért választottuk ezeket a forrásokat, mert a téma szempontjából kiemelten fontosnak, elengedhetetlennek gondoltuk. Az adatgyűjtést kvantitatív módszerrel valósítottuk meg két megyeszékhely óvodáiban, Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, melyre 2021 decemberében és 2022 januárjában került sor. A kérdőívre pedig szülők és óvodapedagógusok adhattak választ, online kérdőív formájában. A kutatás elemzésében egyesítettük a szülőktől és az óvodapedagógusoktól megkérdezett közös válaszokat, melyek szemléltetik, hogy milyen hasonlóságok és különbségek lelhetők fel az észrevételeikben. Mindemellett külön elemzésre került sor, azon kérdésekre, amelyeket csak a szülőktől, illetve csak az óvodapedagógusoktól kérdeztünk meg.

2. ELMELÉTI HÁTTER

2.1. A kutya házasításától napjainkig

A közelmúltban előkerült őslénytani felfedezések alapján a kutya házasítása talán már 35 ezer évvel ezelőtt megkezdődhetett a Közel-Keleten (Taylor, 2004). Tehát több ezer évre vezethető vissza az ember és a kutya kapcsolata, aminek alakulásában jelentős szerepet töltött be a házasítás (Stilwell, 2017). A házasítást másnéven domesztikációnak is nevezik, mely folyamat során egy vadon élő fajból háziállat jön létre, emberi beavatkozás hatására. A kutya az a faj, melyet az ember a legrégebben házasított (Miklósi, 2020). Ezen hosszú folyamat során a kutyák az emberrel együtt fejlődtek, készségeket sajátítottak el és alkalmazkodtak, ami mind szükséges volt a harmonikus együttéléshez (Stilwell, 2017). *„A sikeres fejlődés kulcsa a természetes kiválasztódás, vagyis az, hogy egy faj mennyire képes alkalmazkodni a változó környezethez. Az evolúciós alkalmazkodókészség szempontjából a kutyák egészen rendkívüliek. Ezek az eredetileg a farkashoz hasonló, lenyűgöző állatok az évezredek során sikeresen válaszoltak az emberrel való együttélés kihívásaira.”* (Miklósi és Topál, id. Stilwell, 2017: 23). Hosszú evolúciós utat járt be a kutya, mire az ember társául fogadta (Taylor, 2004). *„A kutyafajták napjainkban tapasztalt hihetetlen változatossága a kutyát házasító ember műve.”* (Taylor, 2004: 35).

34 ezer évvel ezelőtt az első okos farkas-kutyaős felismerte azt, hogy ha az embernek segít, azzal a saját szükségleteit tudja biztosítani (Millan, 2017). Az együttélés kölcsönösen kedvező kapcsolatot hozott létre, hiszen az emberek hasznukat vették települések, termések vagy állatok őrzésében, illetve vadászatban, élelemgyűjtésben, míg a kutyák az ember ételmaradékát takarították el (Stilwell, 2017). Minkét fél számára kialakult egy olyan előnyös szituáció, mely a mai nap is tart (Millan, 2017). A második világháborúban például hadikutyákat használtak, akik hozták, illetve vitték az üzeneteket. Mai világunkban a házörző és a családi kutya a legelterjedtebb (Csányi, 2005). A modern társadalom új szerepeket biztosít a kutyák számára. Vannak kutyák, akik a törvényes rend fenntartását segítik, mint például a rendőr-kutyák; és vannak, akik kereső, mentő munkák esetében nyújtanak segítséget vagy hűséges társaként állják meg helyüket fogyatékkal élő emberek mellett (Hart, Mader és mtsai, Wells, Prothmann és mtsai, id. Miklósi, 2010). Továbbá gyakori hasznukat veszik személyvédelemre, vakvezetők és mozgássérültek segítségére is (Csányi, 2005). Míg egyes kutyák érzelmileg támogatják a

magányos embereket vagy terápiás kutyaként pszichoterápiás eljárásokban működnek együtt a terapeutával. Ezen eljárások főleg gyermekek esetében értek el megfelelő eredményeket, sikereket (Hart, Mader és mtsai, Wells, Prothmann és mtsai, id. Miklósi, 2010). Az orvosi gyakorlatban gyakori a terápiás kutyák alkalmazása, akiket betanítanak arra, hogy tűrjék idegen emberek simogatását, ölelgetését. Rendszeresen jelen vannak a terápiás kutyák idősek otthonában és árvaházakban is, ahol az a cél, hogy az itt lévő emberek lelkiállapotán javítsanak. Ezen cél elérése sikerrel jár, hiszen tudományosan is bizonyított tény, hogy az állatok simogatása, ölelgetése javulást hoz a lelkiállapotot tekintve. A kutya az egyetlen olyan háziállatunk, amely ennyiféle célra alkalmas (Csányi, 2005). Azonban a legfontosabb feladatuk az volt, ami ma is, hogy az ember számára társak, barátok legyenek, hiszen a kutyák pusztán a jelenlétükkel jobb kedvre derítik a körülöttük lévőket és szebbé teszik a napot (Stilwell, 2017).

Tehát a kutya nagyfokú alkalmazkodóképessége és az emberhez való szociális vonzódása tette lehetővé azt, hogy ma már többségük jól beilleszkedett az emberi közösségekbe. A kutyák szociális szerepét tekintve többféle és nagymértékben kultúrafüggő lehet az emberek világában (Miklósi, 2020). Az idő során segítőtől társakká váltak, azt követően pedig teljes értékű családtagokká (Millan, 2017). *„Napjainkban a társállatok tartása nemcsak kedvtelést jelent, de fontos összetevőként szerepel az ember pszichológiai kielégítésében is. A legtöbb gazda kutyáját a család teljes jogú tagjának tartja. Szerintük kedvencük érti, átveszi, sőt adekvátan reagál gazdája hangulatára, érzéseire, s ily módon hozzájárul stresszel teli életük megkönnyítéséhez, komfortérzetük kialakításához, fenntartásához.”* (Diószegi, 2013: 21). *„A kutya számos családban „gyerekpótló” szerepet tölt be, máshol egyedülálló, idős vagy elvált emberek lelki támasza, de vannak olyan kutyák is, akik gazdáik mellett komoly munkát végeznek.”* (Miklósi, 2020: 15). Magyarország kutyatartását tekintve, minden harmadik családban megtalálható a kutya. A faj elterjedtsége mutat rá arra, hogy az ember és kutya között létrejött kapcsolat sikeresnek mutatkozik hosszú távon (Taylor, 2004). Mindig is mélyebben kapcsolódtunk a kutyákhoz, mint más háziállatokhoz, hiszen mindkét faj számára fontos a megértés, az egymásra való támaszkodás és a gondoskodás, mivel társas lények vagyunk (Millan, 2017).

2.1.1. Etológiai háttér

Az etológia több mint 100 éves, mely idő emberi mértékkel mérve hosszú intervallumot ölel fel, azonban a tudománytörténetben nézve eléggé rövid idő. Ebből kifolyólag a természettudományok „fiatalabbjai” közé soroljuk. Születése Charles Darwin nevéhez fűződik,

aki az első etológiai témájú könyvet írta meg (Topál, 2006). Az etológia egy olyan tudományág, mely az állatok és az emberek természetes viselkedésével foglalkozik (Miklósi, 2020). Azonban sok ember a kutyapszichológia kifejezést használja, habár a kizárólag emberrel foglalkozó lélektudomány tárgya sok szempontból eltérést mutat az etológia tárgyától. Az etológus arra törekszik, hogy feltárja a kutya viselkedése mögötti okokat (Miklósi, 2015). A viselkedés alatt az állat tevékenységének összességét értjük, tehát a legegyszerűbb mozgásmintázatokból kiindulva a legbonyolultabb kommunikációs formákig (Miklósi, 2020). Egy másik meghatározás szerint a viselkedés külső vagy belső impulzus hatására következik be, melyek belsőleg irányított válaszreakciót mutatnak (Miklósi, 2015).

A kutyák viselkedését pedig a kutyaetológia kutatja és tanulmányozza. A kutya viselkedéséről az utóbbi 20-25 évben születtek szakszerű kutatások, ugyanis sokáig úgynevezett „mesterséges állatnak” tartották őket. Úgy vélték, hogy a kutyák csupán egy mesterséges szelekciós folyamat, a háziasítás eredménye. Emiatt sokáig laboratóriumi körülmények között vizsgálták a kutyák viselkedését, majd a 90-es évek körül kezdték el a természetes élőhelyükön, vagyis az emberi családban megfigyelni őket (Miklósi, 2020). *„A kutyánál sok humán-analóg viselkedésformát figyelhetünk meg, amely vélhetőleg az emberrel közös evolúciónak köszönhető. Ebből következik, hogy a kutya viselkedését tanulmányozva nemcsak magáról a kutyáról tudhatunk meg többet, hanem következtethetünk az emberi viselkedés kialakulására is.”* (Miklósi, 2020: 8).

Az etológusok sok szempontot figyelembe vesznek, amikor az állatokat kiválasztják a vizsgálatra, melyek ellentétpárokból érvényesülnek. Jó, ha könnyen elérhető az állat, de az is megfelelő, ha távoli, egzotikus vidéken él. Ugyanakkor a megfigyelés nehézséget okozhat, mert ha távol él, akkor kevesen foglalkoznak vele, viszont úttörő megfigyeléseket lehet végezni (Csányi, 2021). Jó, ha egyszerű idegrendszerrel rendelkezik az állat, de az is megfelelő, ha idegrendszere a legfejlettebbek között van, és még jobb, ha közeli rokonunk. Továbbá szempont még, hogy ezelőtt mennyit foglalkoztak az állattal, hiszen ha sokat foglalkoztak vele, akkor már sok mindent tudhatunk róla, de ha még alig foglalkoztak vele, akkor újdonság lehet a tudományban (Csányi, 2021). *„Nos a kutya e feltételek alapján egymaga testesíti meg az ellentétpárokat, és a kialakult hiedelmek szerint igen kiváló, egyben tökéletesen alkalmatlan alanya az etológiai megfigyeléseknek.”* (Csányi, 2021: 18). A kutya itt él közöttünk, az emberi társadalom a természetesnek mondható környezete, tehát könnyen elérhető, ugyanakkor nehéz megfigyelni, mert a családi otthonokba kell behatolni. Fejlett idegrendszerrel rendelkezik, de

fejlettsége nem éri el az emberszabású majmok szintjét. Jelen van a mindennapjainkban, mellettünk van, de távolról sem mondható a rokonunknak (Csányi, 2021). „*A kutató etológusok vonakodásához valószínűleg az is hozzájárul, hogy a vadon élő állatok viselkedésében aránylag kicsi az egyedi változatosság. E szabály alól két kivétel van: az egyik maga az ember, a másik a kutya. A változatosság oka nemcsak az, hogy sok száz, valamennyire genetikailag is különböző kutyafajta van, hanem az is, hogy a kutyák egyedi fejlődésük során nagymértékben befolyásolhatók tanulással, tanítással, fegyelmezéssel, szokások kialakításával.*” (Csányi, 2021: 18).

2.1.2. A kutya jellemzői

Házikedvencek közül a „darabszámot” tekintve nem a kutyákból van a legtöbb, mégis őket tartjuk a legfontosabbnak. A kutyák sokrétűek alakjukat, természetüket, fajtájukat tekintve is, így mindenki rábukkanhat a neki való fajtára. Lehetnek vakvezetők, házőrzők, nyájterelők, amikor is gyakorlati hasznukat élvezzük, de ezek mellett lélektani szempontból is jó hatást gyakorolnak a gazdáikra. A kutya simogatása alacsonyabb vérnyomást eredményez és lelassítja az ember szívverését. Bizonyított tény, hogy hamarabb felgyógyul az ember, ha van mellette egy hűséges kutya. Ezek mellett pedig segít megőrizni a jó erőnlétet a rendszeres sétáltatással, testmozgással (Taylor, 2004).

1649-ben René Descartes önműködő gépeknek tekintette az állatokat, akikből hiányzik az érzés, az éntudat és öntudatlanul működnek. A filozófusok, köztük Descartes is úgy gondolták, hogy az öntudat és az érzések kizárólag az emberi faj sajátossága (Braitman, 2015). A tudósok évszázadokig úgy vélték, hogy az emberen kívül más élőlények nem képesek tudatosan gondolkodni és állatok csupán gépiesen cselekvő lények, akikben nem zajlik semmiféle említést méltó pszichológiai folyamat (LaBossiere, id. Stilwell, 2017). Azonban a legújabb kutatások kimutatták, hogy az emberhez hasonló mentális képességekkel rendelkeznek az állatok is. A tudományos felfedezések egyre több tudást adnak a kutyák viselkedéséről, gondolkodásmódjáról. Ezen eredmények bizonyítják, hogy bonyolult, intelligens és érzelemgazdag az ember legjobb barátja. Érző és gondolkodó lények, kitűnő tanulási képességgel rendelkeznek (Stilwell, 2017). Az ember és a kutya között olyan kapcsolat alakult ki, mely egyedülálló és áthidal a fajok közötti szakadékon. Ez a kapcsolat a kutya alkalmazkodókészségén és hűséges ragaszkodásán alapszik, illetve ez teszi különlegessé (Stilwell, 2017). „*A kutya, aki érzelmileg ránk hangolódik, olyan mint egy jó barát, aki nem tud beszélni. Nem beszél, de tudja mi zajlik bennünk.*” (Illés, 2008: 33).

A kutyák évszázadokig rá voltak kényszerítve arra, hogy az emberi viselkedést figyeljék. Az evolúció évezredei során megtanulták, hogy hogyan tudnak mellettünk élni, illetve velünk együttműködni. A mi fajunkkal együtt vonultak több ezer kilométert, együtt vadásztak, mely idő alatt a kutyák megismerhették a szokásainkat. A kutyáknak nem számít, hogy nagyvárosban vagy vidéken kell laknia, bárhol képesek együttműködni és együtt élni az emberekkel. Az evolúció során az ember mellett voltak mindig és olvastak a gesztusainkból. Ha éppen védelemre szorultunk, ők figyelmeztettek a közeledő veszélyre vagy ha szállítani kellett valamit, akkor ők húzták a szánt vagy a kocsit. Végül pedig megtanulták, hogyan válhatnak a legjobb barátainkká, amikor épp társra vágytunk (Millan, 2017). *„Az embernek nem lehet odaadóbb rajongója a saját kutyájánál. A kutya feltétlen hűséggel viseltetik a gazdája iránt.”* (Taylor, 2004: 13).

2.2. Kötődés

A kötődés egy angol pszichiáter, John Bowlby nevéhez fűződik, aki a kötődés jelenségét evolúciós gondolkörbe helyezte el. Ugyanakkor elméletében alkalmazza a kognitív pszichológia által nyújtott ismeretek rendszerét és az etológia pszichoanalitikus elképzeléseit (Ináncsy-Pap, 2009). Bowlby (id. Ináncsy-Pap, 2009) szerint a kötődés egy ösztönalapú viselkedési mintázat, ami biológiai funkcióként biztosítja a biztonságot és a védelmet. Szerinte az emberek bioszociális ösztönnel születnek, aminek köszönhetően szoros kapcsolatot alakít ki a csecsemő az őt gondozó személlyel. Ez a kötődési személy tud biztonságot nyújtani a veszélyforrások esetén a kötődő fél számára. Ebből az következik, hogy nélkülözhetetlen a tartós közelség fenntartása.

„A kötődés nem egy megfoghatatlan érzelmi jelenségre utal, és nem is egyszerűsíthető le a partner kedvelésére vagy az ismerős egyedtől való félelem hiányára.” (Miklósi, 2019:138). Viselkedésszabályzó rendszer, mely tartós vonzalmat létrehozva sajátos viselkedési formákat jelenít meg, például a kutyák a szeretetüket a közelséggel fejezik ki, vagyis az adott személy közelében próbálnak tartózkodni, illetve keresik a vele való kontaktust (Miklósi, 2019; Stilwell, 2017). A kötődés két egyed aszimmetrikus kapcsolatáról szól, melyben a kötődési személyi biztonságot ad a függő helyzetben levő egyednek (Gácsi, 2015). Ez a szabályzórendszer főleg stresszes helyzetben hoz létre viselkedésformákat, melyek célja az ember megközelítése. A kötődés során a gondozó fizikailag hozzáférhető, érzelmileg elérhető, illetve kielégíti a szociális

és mentális igényeket. A kutya emberhez való kötődése alapfeltétel a hatékony együttműködéshez és az érzelmi stabilitáson alapuló jó kapcsolatnak (Miklósi, 2019).

A kutatók a kutya-gazda közötti kapcsolat megfigyelésére az anya-gyerek kapcsolat mérésére kidolgozott idegenhelyzet tesztet alkalmazzák. A teszt során a kutya viselkedését egy számára ismeretlen helyen figyelik meg, melyről úgy gondolják, hogy mérsékelt stresszt vált ki a kutyából. Az eredmények pedig azt tükrözik, hogy a legtöbb kutya jól tűri a helyzetet, illetve hajlandó játszani az ott lévő idegen emberrel is, de csak akkor, amikor jelen van a gazdája. Ha a gazdája otthagyja, akkor általában nem játszanak tovább az idegennel, és szeparációs szorongás jelei látható. Stresszesebbé válnak, ha rövid időre egyedül maradnak ezen az idegen helyen, és ezt a szorongást csak a gazda képes enyhíteni, feloldani. Ezen kutatások azt bizonyítják, hogy a kutyák számára a gazda egy olyan különleges személy, aki biztonságot nyújt számukra (Miklósi, 2019). Viszont nem reagál minden kutya egyformán, de az biztos, hogy az a kutya, aki erősen ragaszkodik az emberhez, bátrabban fedezi fel az új helyzeteket, hiszen meg tudnak bízni valakiben (Stilwell, 2017). A kutyák kötődési viselkedése sok mindenben hasonlít a gyerekek viselkedésmódjához. Ma már tudjuk, azt is, hogy nem csak az ember tud kialakítani új kapcsolatokat felnőttkorában, hanem a kutyák is. Még hozzá nem egy másik kutyához, hanem képes egy emberhez kötődni. Megfigyelhető, hogy a kötődési személy elvesztésekor mind a gyerekeknél, mind a kutyáknál hasonló viselkedési rendellenességek jelentkezhetnek (Gácsi, 2015).

2.3. Kutyák és gyerekek

„Az állatok segítségével a gyerekek mind a fizikai, mind a társadalmi valóságot feltérképezhetik. Mi él és mi nem? Mi emberi és mi nem? A játék állatok is puhák, de ez a valami itt puha, ráadásul reagál az érintéseimre. Ugyanúgy nézek a szemébe, mint az édesanyáméba, de nem úgy, mint a plüssállatéba. Ez elhúzódik, amikor közeledem felé. Én megmozdulok, és ő is rögtön mozog.” (Becker és Morton, 2007: 45). Az ismerkedésnek pontosan ez a spontaneitása vonzza úgy a gyerekeket, hogy újra és újra kísérletezzenek (Becker és Morton, 2007).

A kutya-gyermek kapcsolat, a gondozás és a kettejük kommunikációja hatással van a gyermek szociális viselkedésére, kifejező és nonverbális kommunikációjára, hiszen a kutya nem beszél és így kell megérteniük egymást, amihez a gyermeknek olvasnia kell a kutya jelzéseiből, amire főleg a testbeszéd jellemző (Jensen, id. Jakab, 2011; Illés, 2008). A nem

verbális jelek kevesebb tudást közvetítenek, azonban annál több érzelmet és metakommunikációs jelet adnak, vagyis a nyelvi jelek helyett az érzelmek kerülnek a kapcsolat központjába. Egy olyan kapcsolat jön létre a kutya és gyermek között, ahol a gyermek az elismerés és szeretet utáni vágya jobban kielégülhet, mint sok szülő-gyermek kapcsolatban (Morris, id. Jakab, 2011). *„A szülők túl elfoglaltak a mindennapi gondokkal, ahhoz, hogy annyi biztatást és megerősítést adjanak a gyermekeiknek, amennyire szükségük lenne. Az állatok viszont mindig figyelnek rájuk és mindig van idejük játszani.”* (Becker és Morton, 2007: 47). A kutyák a gyerekek pszichoszociális fejlődésében segítenek és elősegítik a személyiségfejlődést, és azt, hogy egészséges önértékelés alakuljon ki (Miklósi, 2019). Az idősebb gyerekek számára is pozitív hatásokat eredményez a kutya jelenléte az önértékelésre és a szocialitásra is, ezek mellett pedig érzelmi támaszt nyújtó társak is lehetnek a kutyák (Miklósi, 2010). Pszichológusok szerint a gyenge idegzetű gyermekekkel élő kutya hasznos „házi orvos” lehet. Általánosságban elmondható, hogy azok a gyerekek kedvelik jobban a nagyobb testű állatokat, akiknek az emberi kapcsolatteremtés jelent nehézséget, míg a kisebb testűeket azok, akik belső problémákkal küzdenek (Szinák és Veress, 2000).

Az állat gondozásával a gyermek kötelességérzete fejlődik, illetve rendszeretetre tanítja őt. Társas kapcsolatok kialakulását is elősegíti, mindemellett a fontos lélektani szerepe is van, hiszen a gyermek úgy tekint a kutyára, mint egy játszótársra (Szinák-Veress, id. Jakab, 2011). *„Ugyanakkor szimbólum is, amelyre a gyermek elfojtott és sértett érzelmei irányulnak, elsősorban olyankor, amikor képtelen kapcsolatot teremteni a szüleivel vagy más gyerekekkel.”* (Szinák és Veress, 2000: 194). A kutyák viselkedésének pedagógiai értéke is van, ugyanis a kutyák nagyszerű módon tudják, hogyan kell egy gyermek túlzott, kínzó figyelme elől meglépni. Mivel a gyerekek szeretnek a kutya társaságában lenni, szomorúak lesznek, ha elszalad tőlük a kutya, így ha megszeretnék tartani maguk körül a kutya szerető társaságát, akkor maguktól kell megtanulniuk, hogy hogyan viselkedjenek úgy, hogy a kutya velük maradjon. Ennek eredménye pedig az, hogy a gyerekek már korán megtanulják azt, hogy másokra tekintettel kell lenniük. (Lorenz, 1981)

Illés (2008) tapasztalatai szerint látványos eredményeket lehet elérni a gyerekeknél, ha tudatos és célzott kutyával kísért tevékenységet alkalmazunk. A kutyák jelenléte miatt a gyerekek aktívabban vesznek részt egyes tevékenységekben, vagy könnyebben fogadják el az idegen embereket, vagy éppen gyorsabban képesek elsajátítani az új ismereteket. A kutyával kísért tevékenységek sok pozitív tapasztalatot vonnak maguk után. Segíti a gyerekeket, abban,

hogy képesek legyenek másokat meghallgatni, illetve hogy megfelelően reagáljanak társuk érzéseire, melyek az empátiás érzék fejlődését segítik elő.

A kutyák számos olyan tulajdonsággal rendelkeznek, melyet az emberek nem tudnak megadni a gyereküknek. Már eleve a külső jegyek is eltérést mutatnak, hiszen testüket finom és változatos szőrzet borítja, így a testi kontaktust igazi csoda a gyerekek számára. Ugyanakkor a másik mérvadó tulajdonságuk, hogy nem veszekednek és nem szidják le a gyerekeket, ha éppen rosszul viselkednek, ellentétben a felnőttekkel. A kutya hatásosabb nevelési eszközt használ, például, ha egy gyermek püfölni kezdi a kutyát, akkor csak fogja magát és arrébb megy, vagyis kilép a számára kellemetlen cselekvésből és megvonja a gyermektől a társaságát. A kutyák nem képmutatók, teljesen őszinték az érzéseik, nem játszásként meg a szeretetüket. Megbízható és hűséges partner, aki nem keres új barátokat a már meglévők helyett. Nem tartanak haragot, elfogadás jellemzi őket, nem azt nézik, hogy az adott kapcsolatban mit kaphatnak és mit várhatnak (Illés, 2008). *„A kutyák minden ember számára olyanok, mint egy házban a nyugodt sarok, ahol békét találni.”* (Illés, 2008: 14). A gyermek bátran megbízhat a kutyában és biztos lehet benne, hogy titkait nem fogja másnak elmondani. A kutya figyelmet és megértést ad a gyermeknek. Mintát mutat a gyerekeknek, hiszen mindig nyugodt marad, még akkor is, ha valamelyik gyermek hisztizik, tombol (Illés, 2008).

2.4. Kutyától való félelem és kezelése

„Fontos megjegyezni, hogy a gyermekek elleni támadások jelentősebb részét ismerős kutya hajtja végre, s azt is ki kell emelni, hogy a felnőttkori kutyafóbia sokkal inkább ered a kutyákkal való találkozás hiányából, illetve a szülők kutya iránti ellenérzéseiből, semmint negatív gyermekkori tapasztalatokból.” (Diószegi, 2013: 16). Sok gyermek rossz tapasztalatot szerzett a kutyákkal, így vannak, akik betegesen félnek akár csak a kutya látványától is. Ilyen esetekben a szülők növelhetik a gyermekekben jelenlévő félelmet, ha túlzottan aggodalmaskodnak és saját félelmeiket kimutatják vagy a helyszínt gyorsan elhagyja a gyermekével. A kutyától félő gyermek találkozik azzal, ami a múltban fájdalmat okozott neki, éppen ezért tudat alatt kiszolgáltatottnak érzi magát (Fields-Babineau, 2003).

Ezzel a félelemmel mindképp szükséges foglalkoznunk, kezelnünk kell ha megharapta, ha ráugrott, de még akkor is, ha csupán a kutya jelenléte keltett félelmet a gyerekekben. Ahogy a beteges félelemek többsége is, szembesítéssel kezelhető ez a félelem is. A gyermekben

tudatosítani kell, hogy nem minden kutya okoz fájdalmat, így ezt megértve könnyebben kézben tarthatja a saját életét (Fields-Babineau, 2003). A kutyáktól való félelem sokféle tapasztalatból származhat, különböző határok között mozog. Valaki képes elviselni azt, hogy a kutyával egy légtérben van, míg valaki már attól megijed, hogy a kutya ránéz. Van, aki megmeri simogatni a kutyát, de nem tudja elviselni azt, ha a kutya ugatni kezd (Illés, 2008).

A félelem leküzdéséhez mindenképpen fokozatosan kell felépíteni a kutyával való találkozásokat, mely során egy jó magaviseletű, kiképzett kutyával kell találkoznia a gyermeknek (Illés, 2008). Fontos, hogy eközben legyen jelen egy másik gyermek is, aki hasonló korú, azonban nem fél a kutyától. Ugyanis ha a félős gyermek látja, hogy más hogyan lép kapcsolatba a kutyával, azzal csökkeni fog a benne lévő félelem. Ezt követően a kutyát feküdj/maradsz testhelyzetbe kell vezényelni, hogy a félős gyermek odatudjon menni hozzá és megsimogassa. Eközben a kutya fejét távol tartva a gyermek kezétől, a gyermek a kutya hátát simogatja. Majd ha a gyermek már nem fél megsimogatni a kutyát akkor a kutya felülhet. Ha a kutya finoman eltudja venni kézből a jutalomfalatot, akkor egy nem félős gyermeket megkérünk, hogy etesse meg a kutyát. Ezt a folyamatot látva a félős gyermek jó mulatságnak tarthatja a kutya etetését és lehet, hogy ő is ki szeretné majd próbálni. Mindezek után ha már sikerült elérni a kutya simogatását, etetését, akkor megtanítjuk a gyermeknek, hogy hogyan tud együtt dolgozni a kutyával. A félelmét pedig önbizalom válthatja fel, hiszen a gyermek rájön arra, hogy a kutya figyel és teljesíti a parancsát (Fields-Babineau, 2003). *Azzal, hogy gyermekét megtanítja, miként dolgozzon együtt a kutyával, arra is megtanítja, mi a valós társadalmi hierarchia. A kutya ugyanis soha, egyetlen családtagnak sem kerekedhet fölébe.*” (Fields-Babineau, 2003: 27).

2.5. A kutya jótékony hatása

A kutya jelenléte intenzívebbé és gazdagabbá teheti a szociális kapcsolatokat, sőt képes feléleszteni már megkopott kapcsolatokat is. Olyan esetekben segítheti a fejlesztést vagy gyógyítást a kutya, ahol lassabban vagy eleve nem fejlődnek ki szociális viselkedések. Ilyen folyamat mehet végbe például autizmus spektrum zavarral élő emberek fejlesztésében, amikor is a terápiás kutya elősegíti a szociális viselkedés kialakulását (Miklósi, 2010). Valamint a kutyák megkönnyítik a fogyatékkal élő gyerekek, felnőttek életét is, mivel a figyelem

középpontjába helyezi őket, így könnyebben válhatnak az emberi közösség részévé ezen emberek is (Mader és mtsai, id. Miklósi, 2010).

Azonban ahhoz, hogy ez a szociális kapcsolatokat gazdagító funkció fennmaradjon, mindkét fél részéről folyamatosan meg kell erősíteni a kialakult viszonyt. Így maradhat hosszú távon is stabil és támogató jellegű ez a kapcsolat. Azon emberek segítségére szorúlnak, akiknek nem áll rendelkezésükre olyan eszköz, ami felkelti és fenn is tartja a kutya állandó érdeklődését. Nekik a szülők, gondozók vagy terapeuták segédkezése szükséges a hosszú távú hatás elérésében, mert ennek hiánya gyors megszokást eredményez és elvész a szociális hatás (Banks és Banks, id. Miklósi, 2010).

Tudományosan bizonyított, hogy a kutya egészségmegőrző és pszichoszociális hatásokkal bír (Miklósi, 2019). Közvetett hatása, hogy hozzájárul a gazda egészségmegőrzéséhez, mert aktívabb életmódra, több mozgás végzésére 'kényszeríti' (Cutt és mtsai, id. Miklósi, 2010). A közvetett hatás arra utal, hogy a kutya ténylegesen több mozgásra veszi rá a gazdát, viszont ezt a célt más megoldás is pótolhatja (Miklósi, 2010). Nyugtató hatással van az emberekre, ugyanis simogatás közben csillapítják a stresszt, mivel csökken a szívritmus, a vérnyomás és a kortizol, azaz a stresszhormon szintje (Miklósi, 2019). *„Érdekes módon a kutyák és emberek esetében ezek a hatások bizonyos mértékig szimmetrikusak, vagyis az embereknek hasonló stresszcsökkentő hatása van a kutyákra (csökkenő szívritmus), különösen, ha a szociális kontaktus taktilis ingerlés, mint például simogatás, is megerősíti.”* (McGreevy és mtsai, id. Miklósi, 2010: 108). Az aktívabb és nyugodtabb élet, amit a kutyák biztosítanak, védhet a szív- és érrendszeri veszélyekkel szemben is. Szociálisan elszigetelt embereknek segítenek kapcsolatokat kialakítani a pusztá jelenlétükkel (Miklósi, 2019).

2.5.1. Az oxitocin hatása

Az oxitocin egy emlős eredetű neurohormon, amely elengedhetetlen a társadalmi kötelékek kialakításához (Carter és mtsai, id. Fine, 2015). *„Az oxitocin egy fontos moduláló tényező a szociális vonzódás kialakulásában, hiszen többek között ez a hormon is hozzájárul a szülő és a gyermek között kialakuló kötődéshez.”* (Miklósi, 2020: 15). Amikor egy édesanya először tartja karjában az újszülöttjét, akkor is az oxitocin felel azért, hogy az anyában kialakuljon a kötődés a gyermeke iránt (Uvans-Moberg, id. Stilwell, 2017). Összességében az oxitocinnak számos dokumentált hatása lehet, például a bizalom, a pozitív szociális interakció és a kommunikáció növekedése, valamint a depresszió, a szorongás, az agresszió és a stresszreakciók csökkenése (Fine, 2015).

Az oxitocin hormon szorongásoldó hatással bír, serkenti a kapcsolatok létrejöttét, mivel csökkenti a társas kapcsolatokhoz kapcsolódó stresszt. Ezen kívül növeli a fájdalomküszöböt és az immunrendszert is erősíti (Miklósi, 2019). Egy 2003-as kutatásban kimutatták, hogy az oxitocin jelentős szerepet játszik a kutya és az ember között létrejövő társas és érzelmi kötődésben is. Bizonyított tény, hogy a kutya simogatásának hatására a vérben öt-huszonnégy percen belül megemelkedik az oxitocin szint, így mindkét fél számára jótékony hatással bír a pozitív társas érintkezés (Uvans-Moberg, id. Stilwell, 2017). Simogatás, ölelgetés hatására serken az agyban az endorfin termelése, ami a jó közérzet kialakításában létfontosságú (Csányi, 2005).

Meg Olmert (id. Fine, 2015) lehetett az első ember, aki felvetette, hogy az oxitocin termelése felelős az ember és állat közötti kötődésért, valamint a kutatások is egyre inkább azt mutatják, hogy az emberek és az általuk megérintett állatok oxitocint termelnek, abban ez esetben, ha ezen kapcsolat pozitív élménnyel jár. A kutya-ember között kialakuló interakció pozitív belső állapotot eredményez mind a gazdában, mind a kutyában. A megnövekedett oxitocin szint elősegíti, hogy szorosabb kapcsolat alakulhasson ki kettejük között (Miklósi, 2020). Erősíti az agyban a társas emlékeket, így a kutya emlékezni tud a simogatásra, társas érintkezésekre, ami hozzájárul ahhoz, hogy erősebb kötődés alakuljon ki az emberrel (Hernádia, id. Stilwell, 2017). A gazdánál megfigyelhető, hogy lecsökken a kortizol hormon szint, ami a stresszért felelős, így ez is bizonyítja, hogy a kutya és gazda között váltott szemkontaktus és a simogatások nyugtató hatással bírnak (Miklósi, 2020). Azonban a kutatások szerint érzelmi fájdalmat is okozhat ez a hormon (Hernádia, id. Stilwell, 2017). Az oxitocin hormon felel a szorongásért, félelemért is, hiszen a stresszes helyzetek emléke ezeket idézi elő (Guzmán, id. Stilwell, 2017).

2.6. Terápiás kutyák

A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009 (XII. 3.) SZMM rendelet meghatározza a segítő kutya típusait, ezek pedig a vakvezető, mozgáskorlátozott személyt segítő, hangot jelző, rohamjelző, személyi segítő és a terápiás kutya. A rendelet szerint terápiás kutyának tekintjük azt a kutyát, aki a gyógypedagógiai, a szociális szolgáltatások területén pszichológiai, pszichiátriai, pedagógiai, konduktív pedagógiai

habilitációs, valamint rehabilitációs folyamatban van jelen. A segítő kutyákat el kell látni megkülönböztető jelzéssel, amin a kiképző szervezet logójának kell megjelennie.

Az 1960-as évektől kezdve alkalmazzák a kutyákat, mint terápiás állatot, és azóta a legnépszerűbb állatfaj az állatok segítségével végzett kezeléseken, mint például pszichoterápiák vagy fejlesztő terápiák (Miklósi, 2019). *„Összefoglalóan terápiás kutyának hívnak minden olyan ebet, amely valamilyen terápiás eljárásban segítő funkciót tölt be. Egyes terápiás kutyák iskolákba, idősok otthonába látogatnak, hogy így gazdagítsák a kliensek társas tapasztalatait. Mások terápiás programok, illetve gyakorlatok részét képező tematikus foglalkozásokon vesznek részt. A terápiás kutya „társas katalizátor”- hatást fejthet ki, így segíti a kliens szocializációját és interakcióit a terapeutával.”* (Miklósi, 2019: 154-155). A kutya enyhíti a magány és a depresszió érzését, illetve a közérzetre is pozitív hatást gyakorol. Oktatás vagy terápia során a kutyák figyelemfelhívó ingert és pozitív megerősítést biztosítanak, aminek akkor lehet fontos szerepe, ha egy olyan feladatot kell megoldani a tanulónak, ami számára nehézséget okoz (Miklósi, 2019).

2.6.1. A kutyás terápia típusai

Az állatasszisztált beavatkozás egy olyan célorientált és strukturált beavatkozás, amely magába foglalja vagy együttműködik az állatokkal az egészségügyben, az oktatásban és a humán szolgáltatásokban, annak érdekében, hogy az emberek terápiában tudjanak részesülni. Olyan embereket foglalkoztat, akik ismerik az érintett embereket és állatokat egyaránt. Három fajtáját különböztetjük meg, ezek pedig az állatasszisztált aktivitás, oktatás és terápia (Fine, 2015).

Az AAA (Animal Assisted Activity), vagyis az állattal segített tevékenység a leggyakrabban használt kifejezés. Ezen típusban az állatok segítenek egyes tevékenységekben és javítják az állapotot mind egészséges, mind beteg ember tekintetében egyaránt. A tevékenység megvalósulhat szabadidőben valamilyen pedagógiai céllal, ahol az érintett személyek motivációjának alakítása és az életminőség javítása a kitűzött cél. Itt az állat a komfortérzet alakításában játszik szerepet, vagyis nincs célzott beavatkozás (I1). Az általános célok sokrétűek lehetnek, ugyanis csökkentheti a zárkózottság, elszigetelődés érzését; pozitív kapcsolat kialakulásához járulhat hozzá; továbbá a kutya jelenléte erősítheti a feladatokban való részvétel igényét. Csökkentik a stresszt és a résztvevők állattal kapcsolatos félelmeit is (I2). Megkönnyítheti a kommunikációt, fejlesztheti az empátia képesség kialakulását és a szociális interakciókat. Javítják az életminőséget, az érzelmi állapotot kedvező irányba mozdítják és

fokozzák a fizikai-szellemi aktivitást az érintettek életében. Fontos kiemelni, hogy itt a spontaneitásnak kifejezetten nagyobb szerep jut, mint a terápiás célú beavatkozások során (I1). A közösen eltöltött időt hasznosan és kellemesen töltik el, mely során törekszenek minél több sikerélmény teremteni, illetve arra is, hogy a résztvevők személyisége fejlődjön és reális képet alakítsanak ki önmagukról (I2).

Az AAP (Animal Assisted Pedagogy) vagy más szöveggörnyezetben AAE (Animal Assisted Education) olyan ellátás, melynek nevelési-oktatási feladata van, és olyan pedagógus végzi, aki megfelelő ismerettel rendelkezik a segítő állatról. Ilyenkor az állat célzott pedagógiai koncepciók megvalósítását segíti elő (I1). Fókuszba helyezi az ismeretterjesztő célok kitűzését, szociális képességek és kognitív funkciók fejlesztését. Állatasszisztált oktatás valósul meg például oktatási célú látogatás során, ami elősegíti a felelős állattartást. A tanulók haladását pedig különféle dokumentációkba rögzítik (Fine, 2015).

Az AAT (Animal Assisted Therapy) egy célorientált eljárás, mely megváltoztatja vagy befolyásolja a beteg, sérült állapotát (I1). Olyan tervezett és strukturált terápiás beavatkozás, melyet egészségügyi, oktatási vagy szolgáltatási szakemberek végeznek (Fine, 2015). Triadikus kapcsolat jön létre, vagyis a segítő szakember és a kliens kapcsolatát egy harmadik szereplő segíti. Az állatot, mint harmadik szereplőt, speciális szempontok alapján választják ki, aki jelenlétével, viselkedésével és reakcióival képes segítséget nyújtani a terápia alatt. A terápiás ellátás célja, hogy mérhető fejlődést, avagy állapotváltozást érjenek el a kliensnél, konkrét, részletezett célkitűzések alapján (I1). A beavatkozás előrehaladását mérik és szakmai dokumentációba foglalják (Fine, 2015). A terápia feladata lehet a megelőzés, a gyógyítás, a képességfejlesztés, a nevelés, valamint az életminőség javítása (I2). A terápia célja sokoldalú lehet: például mozgásjavítás; érzelmi, szociális, kognitív fejlesztés; életminőség javítás; vagy éppen a kommunikáció serkentése (I3). Továbbá csökkenti a fogyatékosságból eredő hátrányokat, önállóságra, kitartásra nevel, mindezek mellett pedig pozitív irányba befolyásolja az akarati életet, a viselkedést és a magatartást (I2). Az állatasszisztált terápiát Boris M. Levinson írta le először, illetve vizsgálta az állatok jótékony terápiás hatásait. A terápia lehet rendszeres látogatáson alapuló vagy olyan, amikor az állat állandóan jelen van és az általa kiváltott hatások felhasználásán alapszik a terápia. Az állat kiválhat fizikai, emocionális, valamint szociális hatásokat (I3).

2.7. A kutyával való munka

A kutyás terápia motiváló ereje komplex, 5 tényezőből tevődik össze. Elsősorban maga a kutya jelenléte már motiváló hatású, hiszen a gyerekek többsége vonzódik hozzájuk, szeretnének velük kapcsolatba lépni és felkeltik a gyermekben a kíváncsiságot. Így a kitűzött feladatok végrehajtása könnyebben végbe mehet. A második fontos tényező az a játék, mivel ezen tevékenységek játékos keretek között valósulnak meg és a játék örömforrás. A következő fontos elem a mozgás, mert ez az ingerszükséglet részeként jelentkezik. Továbbá az ismeretek is fontos szerepet kapnak, ugyanis az előzetes kutyás ismeretek közé újabb elemek épülnek be. Végezetül pedig a feladatok elvégzése sikerélményt nyújt a gyerekek életében, mivel a feladatok szintje és mértéke a gyermek képességéhez igazodnak (I2).

2.7.1 Alapvető szabályok

A gyerekekkel néhány előzetes ismereteket kell tisztázni a kutyás tevékenységeket megelőzően. Fontos tudatni a gyerekekkel, hogy nem egyformák a kutyák, és a terápián részt vevő kutya nem harap, de ez nem feltétlen igaz minden kutyára. Ne okozzanak a kutyáknak semmiféle fájdalmat, hiszen ők sem bántanak; ne rángassák a kutyák nyakörvét. A kutyák nem adnak pusztit a gyerekeknek, így ők se pusztigassák a kutyát. Csak akkor parancsolhatnak a kutyáknak, ha azt gazdája engedélyezi, ha a feladat megköveteli, így tartható fenn a rend, ha egyszerre csak egy gyermek utasít, és így lesz a kutya számára is érthető a feladata. Az állattal való tevékenységek után mindig szükséges kezét mosni. Ezen ismeretek után történhet meg a kutyával való kapcsolat kialakítása, irányított vezetése. A gyermekek megtanulják hogyan is kell egy kutyát simogatni, magukhoz hívni, jutalomfalatot adni és különböző engedelmisségi feladatok elvégzését vele. Gyakran a kutya vezeti őket séta közben, vagy túl durván vezetik a gyerekek a kutyákat, így lehetőség nyílik, hogy elsajátítsák a pórázon vezetést is (I2).

2.7.2. Feladatok megtervezése

A tevékenység tervezésekor nélkülözhetetlen szempont a normál fejlődés menete. Az óvodás gyerekek korához és képességeihez igazodva tervezhetők a feladatok. Az életkori sajátosságok mérvadók, vagyis tekintettel kell lenni arra, hogy a gyermekek alaptevékenysége ebben az időszakban a játék. Ebből kiindulva pedig játékos tevékenységeken keresztül kell megvalósulnia a fejlesztésnek (I2). *„3-5 éves gyermeknél meghatározóak a nem verbális elemek az állattal való kapcsolatában, viszont egyre nagyobb hangsúlyt kap a verbális*

kommunikáció is. Kiemelt jelentősége van az érintésnek és a simogatásnak, de szemkontaktust keveset létesítenek. Verbálisan úgy veszik fel az állattal a kapcsolatot, mint egy hozzá hasonló gyermekkel. A gyermekek megpróbálnak utasításokat is adni a kutyának, amit a felnőttől láttak (utánzás).” (I2: 24). Azonban a kutyával való tevékenységet főképp inkább a cselekvés hatja át. A feladatok típusai pedig lehetnek gondozással kapcsolatos vagy képességfejlesztő feladatok. Ugyanis a tevékenységek alkalmával a gyermekek betekintést nyernek a kutya gondozásába és elsajátítják például a fésülést, víz és ételadását. Képességfejlesztés terén pedig különböző területek fejleszthetők, a gyermek szükségleteihez igazítva, például vizuális észlelés, emlékezet, figyelem. Azonban ezek a területek általánosak, hiszen a gyermek életkora, érdeklődési köre, értelmi képességeinek szintje határozza meg a fejlesztési célt (I2).

Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet is megfogalmazza, hogy a gyermek egy fejlődő személyiség és a fejlődése függ a genetikai adottságoktól, a spontán és tervszerű környezeti hatásoktól, valamint az érés sajátos törvényszerűségeitől. A gyerekeknek sajátos, életkori szakaszonként és egyénenként eltérő szükségleteik vannak mind testileg, mind lelkileg. Ezek figyelembevételével célozza meg az óvodai nevelés az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését és a személyiség kibontakozását. A személyiségfejlesztés fontos eszköze a munka és munka jellegű játékos tevékenység, ami a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok mindenben azonosságot mutat. Ilyen munka jellegű tevékenység például az állatok gondozása is. Az óvodai nevelés a gyermekek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára és a meglévő tapasztalatokra épít. Ezekhez változatos tevékenységeket biztosít a gyerekeknek, melyekkel további élményt és tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

2.7.3. A tevékenység folyamata

Cselekvésbe ágyazottan valósul meg, sok mozgással kísérve, azonban ez nem zárja ki azt, hogy egyéb részterületek fejlesztése is szerepet kapjon a motoros fejlesztések mellett. Három részre lehet bontani a tevékenység felépítését: bevezetésre, fő részre és befejezésre. A bevezető részben a gyerekek és a kutya köszöntése történik. Ügyelni kell arra, hogy a tevékenység ne azzal kezdődjön, hogy a gyerekek máris rávetik magukat a kutyára, fontos, hogy legyen kezdete és vége a tevékenységnek. A bevezető rész fontos feladata, hogy a gyerekek kutyaigényüket kiélhessék a fő rész előtt. Minél több játékos feladatot kell biztosítani ezen szükséglet kiélésére és csak ezt követően kezdjük el a fő részt, hogy megfelelően tudjanak majd koncentrálni a feladatokra. Majd a fő részben meghatározott célok alapján kialakított feladatok mennek végbe,

mely során figyelembe kell venni a gyermek érdeklődését és a kutya tudását. A kutyának változva, passzívan és aktívan is részt kell vennie a feladatokban, így a kutya számára biztosítva van a pihenés lehetősége, amivel elkerülhető a kutya kifáradása. Végezetül pedig a befejezésnél fel kell készíteni a gyerekeket az elválásra. Játékos feladatok segítik a ráhangolódást a befejezésre. A bevezető részhez hasonlóan itt is megvalósul a köszönés, illetve a jutalom adás. Lényeges, hogy a gyerekek elmondhassák az élményeiket a feladatok elvégzése után (I2).

3. VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA

3.1. A kutatás célja és kérdései

A kutatás célja annak feltérképezése, hogy milyen intézményi lehetőségei vannak a kutyás tevékenységeknek. Továbbá célunk még a kutyás tevékenységek felépítésének megismerése. Végezetül pedig célunk még, hogy feltárjuk azt, hogy az óvodai kutyás tevékenységek milyen hatásokat, viselkedésbeli változásokat érhetnek el a gyerekek életében. Továbbá célunk, hogy megismerjük, milyen gyakorisággal szerveznek kutyás tevékenységeket az egyes óvodákban és azokat helyileg hol tartják, hány gyermek részére. A kutyaasszisztált tevékenységeket azért tartottuk lényegesnek vizsgálat szempontjából, mert meghatározó szerepe van a kutyával való találkozás milyenségének abban, hogy a gyermek a későbbiekben hogyan viszonyul a kutyákhoz, állatokhoz.

A kutatásban elsődlegesen olyan kérdésekre kerestük a választ, mint milyen változások észlelhetők a gyerekek viselkedésében a kutyás tevékenységek megléte óta? Mit várnak el a szülők és az óvodapedagógusok a kutyás tevékenységektől? Mennyire tartják fontosnak a kutyás tevékenységek szervezését a szülők és az óvodapedagógusok? Milyen gyakran rajzolnak a gyerekek kutyával kapcsolatos rajzokat? Hogyan jellemzi a szülő a gyermeke első találkozását a kutyával? Mennyire jellemző a gyermekek kutyától való félelme és milyen mértékben? Támogatnák-e az óvodapedagógusok, hogy a kutya gyakrabban legyen jelen az óvoda életében? Milyen gyakorisággal szerveznek az óvodában kutyás tevékenységeket? Az óvodapedagógusok jelen vannak-e a kutyás tevékenységeken? Továbbá feltártuk a kutyás tevékenységek hosszát, helyszínét, illetve azt is, hogy a csoportból hányan és kik vesznek részt rajta.

3.2. Hipotézisek

1. Feltételezzük, hogy a gyermek, amikor először találkozott kutyával, akkor barátságosan közeledett felé.
2. Feltételezzük, hogy a kutyás tevékenységek a társas kapcsolatokra vannak a legnagyobb hatással és elősegítik azok kialakítását.
3. Úgy véljük, hogy a kutyás tevékenységen részt vevő gyerekek rajzaiban gyakran megjelenik a kutya.

4. Úgy véljük, hogy az óvodapedagógusok minden kutyás tevékenységen jelen vannak és összedolgoznak a kutyás felvezetővel.

3.3. A kutatás módszere

A kutatás során a hipotézisek alátámasztásához vagy elvetéséhez kvalitatív, valamint kvantitatív módszert is alkalmaztunk. Elsődlegesen interjút készítettünk segítőkutya-kiképző szervezetek képviselőivel, mely során félig strukturált kérdéseket használtunk. Ezt követően megfigyeléseket végeztünk Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik óvodájában. Végezetül pedig kérdőívek segítségével gyűjtöttünk adatokat, melyre 2021 decemberében és 2022 januárjában került sor. A kérdésekre óvodapedagógusok (1. sz. melléklet) és szülők (2. sz. melléklet) online kérdőív formájában adhattak választ. A kérdések típusát tekintve nyitott, zárt és félig nyitott kérdéseket használtunk, továbbá egyválaszos és többválaszos kérdéseket is alkalmaztunk. Ezen kívül gyakoriságra vonatkozó kérdéseket is használtunk, melyek Likert-skálával lettek mérve. A beérkezett adatokat pedig Excel programba vittük be és ennek segítségével készítettük el az ábrákat. Az eredmények szemléltetéséhez kördiagrammokat és sávdigrammokat készítettünk.

3.4. Minta bemutatása

Az interjús kutatást Debrecenben végeztünk el, három főnél, akik segítőkutya-kiképző szervezetek képviselői voltak. A megfigyelések Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik óvodájában történtek, melyre hat alkalommal került sor. A kérdőíves kutatást pedig két megyeszékhelyen vizsgáltuk meg: Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, mely kiválasztás szempontja aszerint történt, hogy hol szerveznek kutyás tevékenységeket az óvodákban. A kérdőívet szülők és óvodapedagógusok töltötték ki online formában, mely kérdések között voltak átfedések és eltérések is. A válaszadók közül 45 szülő és 21 óvodapedagógus kitöltését tudtuk értékelni, ugyanis a szülők közül négyen olyanok is kitöltötték, akiknek a gyermeke nem vesz részt a kutyás tevékenységekben. Így ezen négy adatsort nem tudtuk felhasználni, értékelni a vizsgálatban.

4. EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

Az eredmények közlését három nagy részletben mutatjuk be, a módszereket elkülönítve. A kérdőíves kutatást szintén három részletben ismertetjük, ugyanis a szülői és az óvodapedagógusi kérdőívben voltak átfedések, azonos kérdések, melyek bemutatásával kezdjük az elemzést. Ezt követően csak a szülőktől, majd csak az óvodapedagógusoktól megkérdezett kérdéseket elemezzük. A kérdőíves eredmények szemléltetéséhez ábrákat is készítettünk melyeket kördiagrammon és sávdiagrammon ábrázoltunk. Az ábrák színeit tekintve mindig a kék szín jelöli a szülők válaszait, míg a piros árnyalatok az óvodapedagógusoktól kapott válaszokat.

4.1. Interjú elemzése

Az interjút személyesen vettük fel segítőkutya-kiképző szervezetek képviselőivel, melynek az volt a célja, hogy megismerhessük milyen intézményi lehetőségeket rejt a kutyás tevékenység. A három főből mind a hárman kutyás alapítvány elnökei voltak, akik hosszas évek óta vezetik az alapítványt, illetve járnak kutyáikkal különböző intézményekbe.

Az interjúalanyok válaszai, valamint tapasztalataik alapján kiderült, hogy a kutyákakat bármilyen intézményben lehet alkalmazni és bátran be lehet őket vinni. Azonban ehhez szigorú vizsgaengedély kell mind a kutya, mind a gazdájára számára.

A következőkben az interjúalanyoktól fogok idézni:

- *„A súlyosan halmozottan sérült egészen pici babáktól, pici gyerekektől az ép intellektusú felnőttekig alkalmazható, 0-tól 99 évig.”*
- *„Egészségügyi, szociális, illetve oktatás-nevelési intézményben is alkalmazható.”*
- *„A problémák kezelését tekintve a lehetőségek tárháza végtelen. Pszichiátriától a rehabilitáción keresztül bárhova be lehet helyezni a kutyát.”*

Tehát az intézményi lehetőség tárháza sokrétű, valamint ugyanaz mondható el a problémák kezelését tekintve is.

4.2. Megfigyelések elemzése

A kutyás tevékenységek megfigyelését Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik óvodájában végeztük el, melyre hat alkalommal került sor. A megfigyelések azt a célt szolgálták, hogy megismerhessük a kutyás tevékenységek felépítését, mindezek mellett pedig, hogy feltárjuk a gyermek és a kutya szerepét a tevékenységekben.

A megfigyelések során egy táblázatba vezettük azt, hogy egy-egy feladat hány percet vett igénybe, a gyerekek tevékenységét, a kutya tevékenységét, illetve a szükséges eszközöket is feljegyezteltük. Átlagosan egy kutyás tevékenység 30 perces volt. A résztvevő gyerekek vegyes életkor szerint voltak jelen a tevékenységeken. A tevékenységet a kutya gazdája tartotta, aki kutyás kiképző és tanár végzettségű volt. Azonban a gyerekek óvodapedagógusa nem volt jelen a tevékenységeken, csupán csak a kutyás felvezető volt az egyetlen felnőtt.

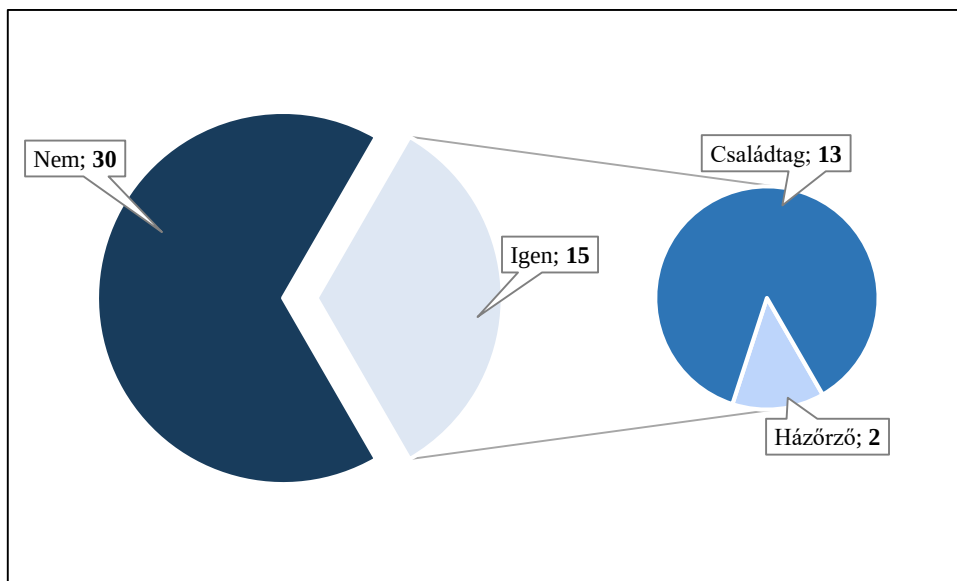
Megfigyelhető volt, hogy olyan feladatok, játékok voltak a tevékenység során, amik kutya nélkül is végezhetők. A tevékenységet vezető felvezető ezeket a játékokat, feladatokat „kutyásította meg”, építette bele a kutyát ezekbe. Feladatok tekintetében nagyon sokszínű volt, voltak kognitív feladatok, mozgásos játékok, fejlesztő játékok is, illetve előfordultak mondókák és dalok is a tevékenység folyamán.

A tevékenységen részt vettek olyan gyermekek is, akik kicsit féltek a kutyától. A feladatok, játékok végrehajtása nem volt kötelező, mindenki tetszése szerint vett rész bennük. Valamint a kutyás tevékenység fakultatív tevékenységként működött az óvodában, az volt jelen, akit a szülő beiratott.

4.3. Kérdőívek elemzése

4.3.1. Megegyező kérdések elemzése

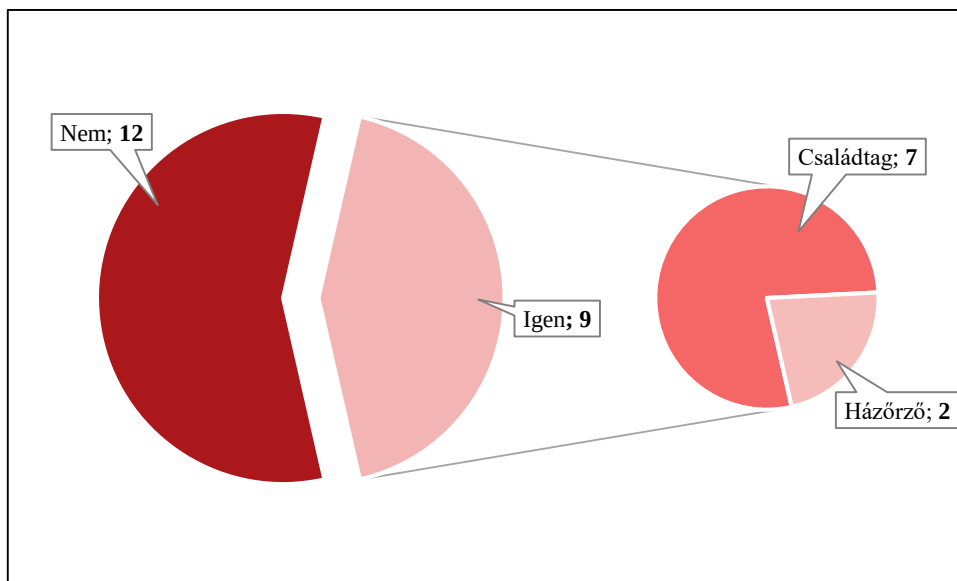
A következő kérdésekre a szülők és az óvodapedagógusok is egyaránt választ adhattak, ezek mindkettőjük számára egyforma kérdések voltak.

1. ábra Kutyával élők felmérése és a kutya szerepe, szülői vélemény szerint

(N=45, forrás: saját szerkesztés)

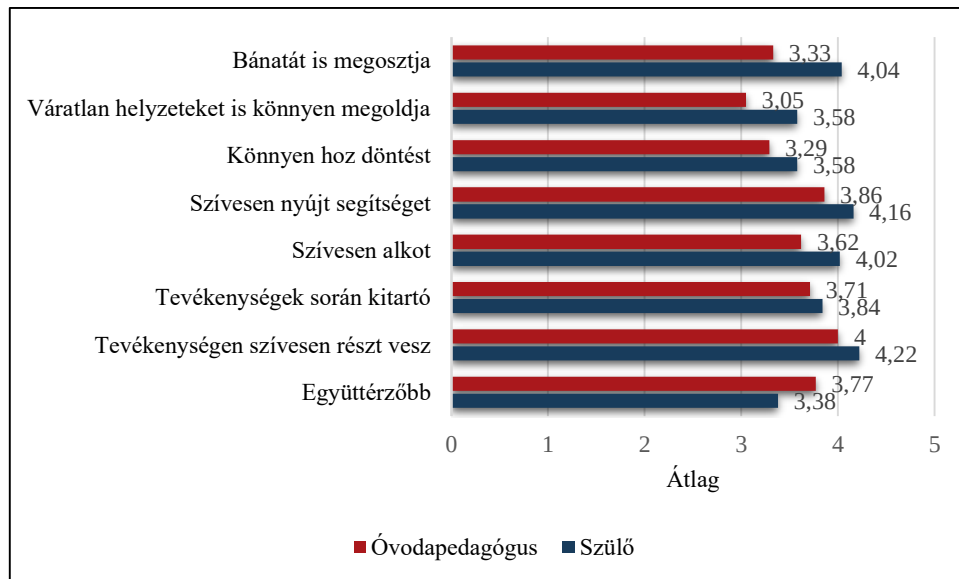
Ha egy gyermek kutyával él együtt az számos területen befolyásolhatja életét. Egyrészt a kutyával való kapcsolata nagyon meghatározó lehet abban, hogy hogyan viszonyul más kutyákhoz és milyen mértékben fél tőlük. Mindemellet pedig sokféle képességre, készségre szert tehet, hiszen gondoskodnia kell neki is az állatról és látja a szüleitől hogyan kell gondozni egy kutyát, amit a későbbiekben elsajátíthat. Nem utolsósorban pedig életre szóló barátság tud kialakulni a gyerekek és a kutyák között. Éppen ezért feltérképeztük, hogy a megkérdezett szülők közül hánynak van otthon kutyája, valamint akinek van kutyája ők hogyan tekintenek rájuk, milyen szerepet tulajdonítanak neki. (1. ábra) A megkérdezett 45 szülő közül 30 nem tart kutyát, míg 15 tart kutyát az otthonukban. A 15 szülő közül, ahogy a diagrammon látható, 13-an családtagként tekintenek kutyáikra és csupán ketten tekintik házőrzőnek. Tehát a megkérdezett szülők többsége, mint ahogyan azt a szakirodalomban is olvashattuk, családtagként tekint a kutyájára. Valamint megfigyelhető, hogy egyre közelebb kerül az emberhez a kutya és igazi társként vélekednek róluk, akinek nem csupán a ház őrzése a funkciója, hanem annál sokkal több.

2. ábra Kutyával élők felmérése és a kutya szerepe, óvodapedagógusok szerint

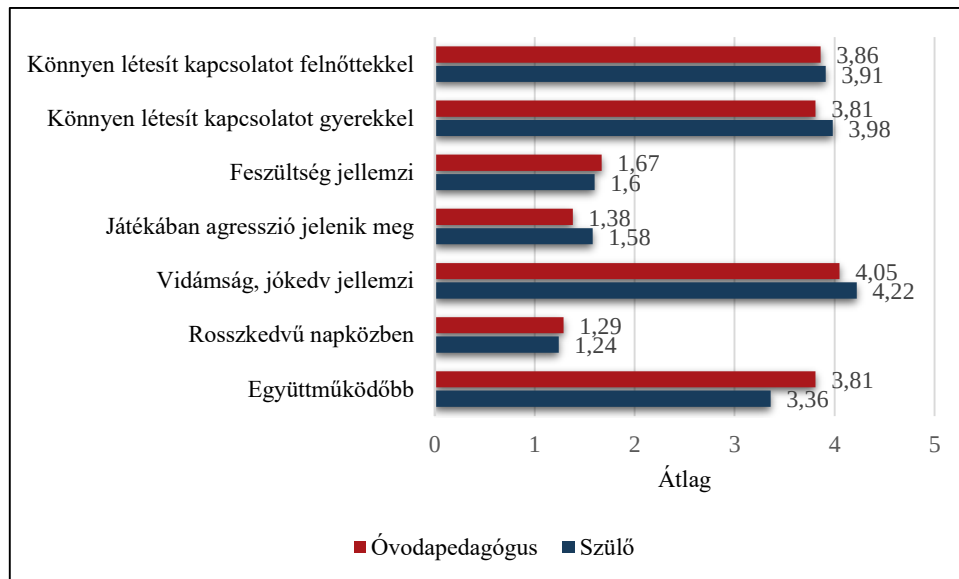
(N=21, forrás: saját szerkesztés)

Az óvodapedagógusok is választ adhattak arra a kérdésre, hogy van-e otthon kutyájuk és hogy milyen szerepet tulajdonítanak neki. (2. ábra) A megkérdezett 21 óvodapedagógus közül 12 nem tart kutyát, kilenc pedagógus pedig kutyával él együtt. Közülük heten családtagnak tartják a kutyát, míg ketten házőrzőnek. Azért tartottuk fontosnak megkérdezni az óvodapedagógusoktól is ezt a kérdést, mert sok időt töltenek együtt a gyerekekkel és az ő gondolkodásmódjuk, kutyáról való vélekedésük is nagy hatással van a gyerekekre. Feltételezhetően egy kutyát tartó pedagógus, aki mellesleg családtagnak tekinti a kutyáját, nagyobb valószínűséggel támogatja a kutyák bevitelét az óvodában. Természetesen ez nem zárja ki azt, hogy a kutyát nem tartó pedagógusok másképp gondolkodnának, de azért meghatározó szerepe lehet. Valamint a kutyát szerető pedagógus hitelesen tudja átadni az állatok iránt érzett szeretetét.

3. ábra Gyerekeken észrevett változások értékelése
(ötfokozatú skálán mérve, N=66, forrás: saját szerkesztés)

A következő két kérdésben a kutyás tevékenységek hatását vizsgáltuk, melyben mind a szülők, mind az óvodapedagógusok egy ötfokozatú skálán tudták bejelölni, hogy a különböző jellemzők milyen mértékben észlelhetők a gyerekeken. (3. ábra) A kisebb érték jelöli, hogy egyáltalán nem jellemző, míg a nagyobb érték azt jelöli, hogy teljes mértékben jellemző. A diagrammon a szülők és az óvodapedagógusok válaszainak átlagértéke látható. Láthatjuk, hogy a szülők által legjobban észlelt változások a következők: hogy a gyermeke tudomása szerint szívesen részt vesz a tevékenységeken (4,22), szívesen nyújt segítséget (4,16), bánatát is képes megosztani (4,04), valamint szívesen alkot (4,02). A szülők szerint továbbá jellemző még, de kisebb mértékben, hogy a gyermeke a tevékenységek során kitartó (3,84), könnyen hoz döntéseket (3,58) és a váratlan helyzeteket is könnyen megoldja (3,58), valamint együtt érzőbb (3,38). Az óvodapedagógusok többsége szerint is szívesebben vesznek részt a gyerekek a tevékenységekben (4,00) a kutyás tevékenység óta. Továbbá szívesen nyújtanak segítséget (3,86), együtt érzőbbek (3,77) és a tevékenységek során kitartóbbak (3,71). Kevésbé jellemző, hogy szívesen alkotnak (3,62), bánatukat is megosztják (3,33), könnyen hoznak döntést (3,29) és hogy a váratlan helyzeteket is könnyen megoldják (3,05). Összességében elmondható, hogy a felsorolt állítások többségében megfigyelhetők a gyerekek életében és nagymértékben jellemzi a gyerekeket, tehát pozitív irányú változások figyelhetők meg a kutyás tevékenységek megléte óta.

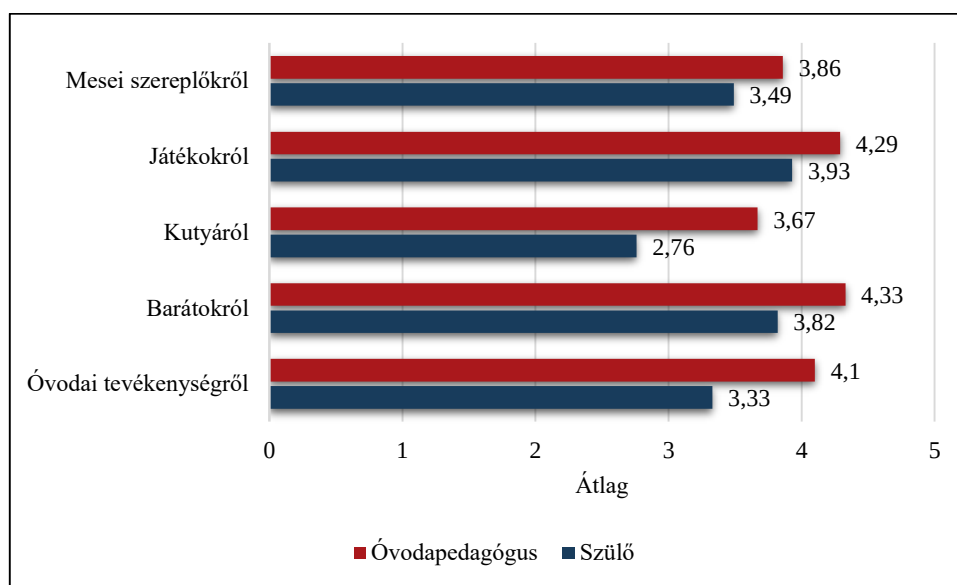

4. ábra Gyereken észrevett viselkedésbeli változások értékelése
(ötfokozatú skálán mérve, N=66, forrás: saját szerkesztés)

A kutyás tevékenységek további hatására vonatkozott a következő kérdés is, ahol szintén ötfokozatú skála segítségével értékelték a különböző viselkedésbeli változásokat a szülők és az óvodapedagógusok is. (4. ábra) A kisebb érték jelöli, hogy egyáltalán nem jellemző, a nagyobb érték pedig azt, hogy teljes mértékben jellemző. A szülők által bejelölt legnagyobb értéket a vidámság, jókedv (4,22) kapta, ezt követi, hogy könnyen létesít kapcsolatot a gyermek a társaival (3,98) és a felnőttekkel (3,91) is. Bár kevésbé jellemző, mint az előzőek, de az együttműködés (3,36) is jellemzi a gyerekeket. A negatív pólusú változások pedig kis számban, szinte egyáltalán nem jellemzik a gyerekeket, melyek a következők: hogy feszültek lennének (1,6), játékukban agresszió jelenne meg (1,58), valamint, hogy napközben rosszkedvűek lennének (1,24). Az óvodapedagógusok szerint is vidámság, jókedv (4,05) jellemzi a gyerekeket, könnyen létesítenek kapcsolatot felnőttekkel (3,86) és gyerekekkel (3,81), valamint együttműködőbbek (3,81). A negatív jellemzőkről pedig közel azonos véleményen vannak, mint a szülők, tehát a gyerekekre nem igazán jellemző, hogy feszültek lennének (1,67), hogy megjelenne a játékukban az agresszió (1,38) vagy, hogy rosszkedvűek lennének napközben (1,29). Összesítve itt is láthatjuk a pozitív változások dominálnak a kutyás tevékenységben résztvevő gyerekek viselkedésében.

Választ adhattak mind a szülők, mind az óvodapedagógusok, hogy a kutyával kapcsolatos rajzok milyen gyakran fordulnak elő a gyerekek mindennapjaiban. (3. sz. melléklet) Ötfokozatú skálán tudták bejelölni a szülők és az óvodapedagógusok a kutyás rajzok gyakoriságát. A kisebb érték jelölte azt, hogy soha nem rajzolnak ilyen témájú rajzokat a gyerekek, a nagyobb érték

pedig azt, hogy mindig. A szülők ritkán látják (1,84), hogy a gyermekeik rajzaiban megjelenik a kutya. Ehhez képest az óvodapedagógusok gyakrabban látják (2,95) a gyerekek rajzaiban a kutyát. Az adatokból levonható, hogy a kutyás rajzok ritkán jelennek meg, illetve nem jelennek meg minden gyerek rajzaiban, valamint az óvodapedagógusok magasabb arányban észlelik ezeket a rajzokat, tehát az óvodában gyakrabban fordulnak elő ezek a rajzok. Ez abból kifolyólag lehet, hogy valószínűleg a kutyás tevékenységek előtt vagy után rajzolhatnak kutyás rajzokat a gyerekek.

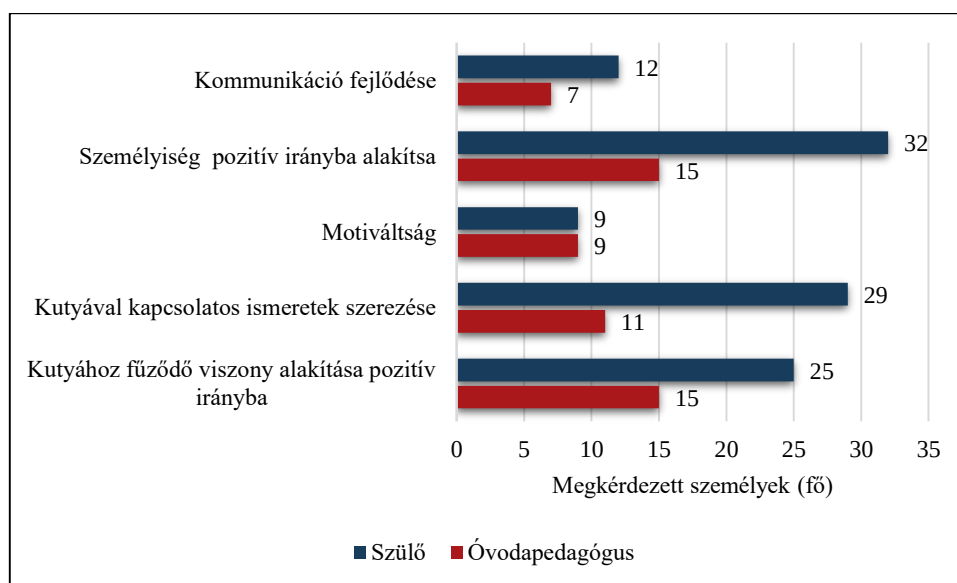

5. ábra Gyerekek beszélgetése közben megjelenő témák vizsgálata és azok gyakorisága (ötfokozatú skálán mérve, N=66, forrás: saját szerkesztés)

A következő kérdésben arra válaszolhattak a szülők és óvodapedagógusok, hogy a gyerekek miről szoktak általánosságban beszélni. (5. ábra) Ez a kérdés azért lényeges, mert a gyerekekre az jellemző, hogy arról beszélnek, ami éppen felkeltette az érdeklődésüket. Arra kerestük a választ, hogy a kutyás tevékenységek hatására a gyermekek milyen gyakorisággal beszélgetnek a kutyákról. A szülők elmondása alapján elmondható, hogy a gyermekek leginkább a játékokról (3,93), az barátaikról (3,82) beszélnek. Szívesen beszélnek még a mesei szereplőkről (3,49), valamint az óvodai tevékenységekről (3,33) is. A szülők szerint a kutyákról (2,76) beszélnek a legritkábban. Az óvodapedagógusok szerint a barátokról (4,33) és a játékokról (4,29) és az óvodai tevékenységekről (4,1) beszélnek a legszívesebben. A mese szereplőkről kevésbé (3,86) beszélnek, valamint az óvodapedagógusi vélemény szerint is a kutyákról (3,67) beszélnek a legkevesebbet a gyerekek a felsoroltak közül. Megfigyelhető, hogy a szülők és az óvodapedagógusok szerint is a kutyákról beszélnek a legritkábban a gyerekek. Azonban az

óvodapedagógusok nagyobb mértékben észlelik azt, hogy a gyerekek a kutyákról beszélgetnek, mint a szülők. Ez azért lehet, mert az óvodákban heti egyszer vannak kutyás tevékenységek, és valószínűleg a kutyás tevékenységek előtt és után beszélhetnek a gyerekek a kutyákról.

Feltártuk azt is, hogy mennyire tartják fontosnak a szülők és az óvodapedagógusok a kutyás tevékenységeket. (4. sz. melléklet) Ötfokozatú skálán jelölhették be a válaszokat, melyen a kisebb érték azt jelölte, hogy egyáltalán nem tartják fontosnak, míg a nagyobb érték azt, hogy nagyon fontosnak tartják. A szülők nagyobb arányban (4,31) tartják fontosnak a kutyás tevékenységeket az óvodában, mint az óvodapedagógusok (4,19). Azonban mindkét oldalról elmondható, hogy jelentős mértékben fontosnak tartják ezen tevékenységek szervezését az óvodai életben.

6. ábra Kutyás tevékenységektől való elvárások

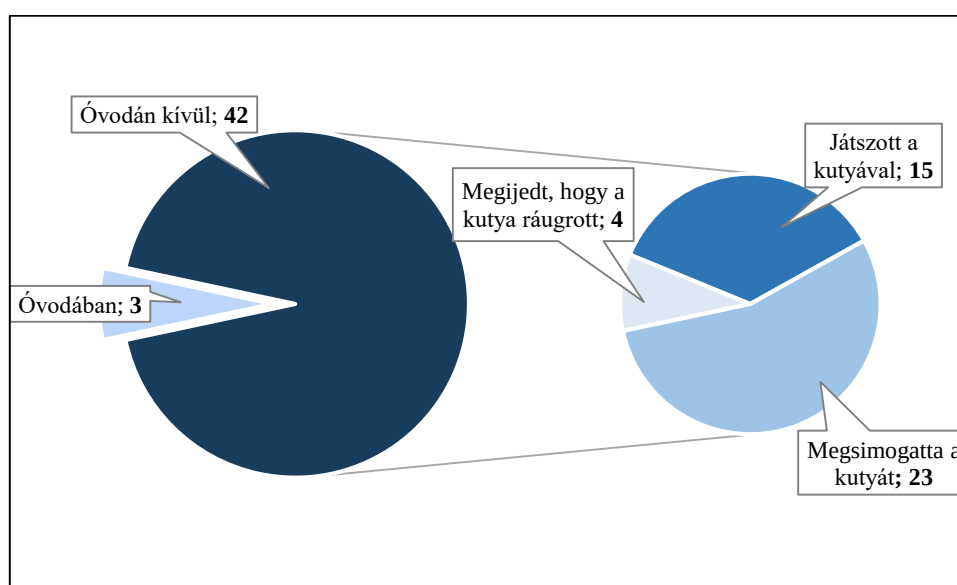
(N=66, forrás: saját szerkesztés)

A következő kérdésben megtudhattuk, hogy mit várnak a kutyás tevékenységtől a szülők és az óvodapedagógusok. (6. ábra) A felsoroltak közül több lehetőséget is választhattak, valamint egyéb lehetőséget is írhattak. A szülők elsősorban a gyermekek személyiségének pozitív irányú változását várják, melyet 32 szülő választott, valamint a kutyával kapcsolatos ismeretek szerzését, melyre 29 válasz érkezett. 25 szülő fontosnak tartja, hogy a gyermek kutyához fűződő viszonya pozitív irányba alakuljon. 12 szülő a kommunikáció fejlődését, kilenc fő pedig motiváltságot vár a kutyás tevékenységtől. Egyéb válaszlehetőség megadására is volt lehetőség, melyhez két szülő írt pluszba, még hozzá azt, hogy a gyermekek érezzék jól magukat a kutya társaságában. 15 óvodapedagógus a szülői válaszokhoz hasonlóan a gyermek személyiségének

pozitív irányú változását várja el elsősorban. Szintén 15 pedagógus jelölte be, hogy a gyermek kutyához fűződő viszony pozitív kialakítását várja el. Továbbá 11 óvodapedagógus fontosnak tartja, hogy kutyával kapcsolatos ismereteket szerezzon a gyermek. Kilenc óvodapedagógus a gyermeki motiváltságot várja, míg hét fő pedig azt, hogy a gyerekek kommunikációja fejlődjön. Összességében mind a két oldalról a személyiség pozitív irányú alakítása a legfontosabb, amit a kutyás tevékenységektől elvárnak. Ezt követi a kutyával kapcsolatos ismereteket szerzése, valamint a kutyához fűződő pozitív viszony kialakítása. Utolsó két helyen pedig a kommunikáció fejlődése és a motiváltság foglal helyet mindkét esetben.

4.3.2. Szülői kérdőívek elemzése

A közös kérdéseken túlmenően azonban voltak olyan kérdések is, amelyeket csak a szülőktől, kérdeztünk meg. A következőkben ezen kérdéseket elemeztük ki.

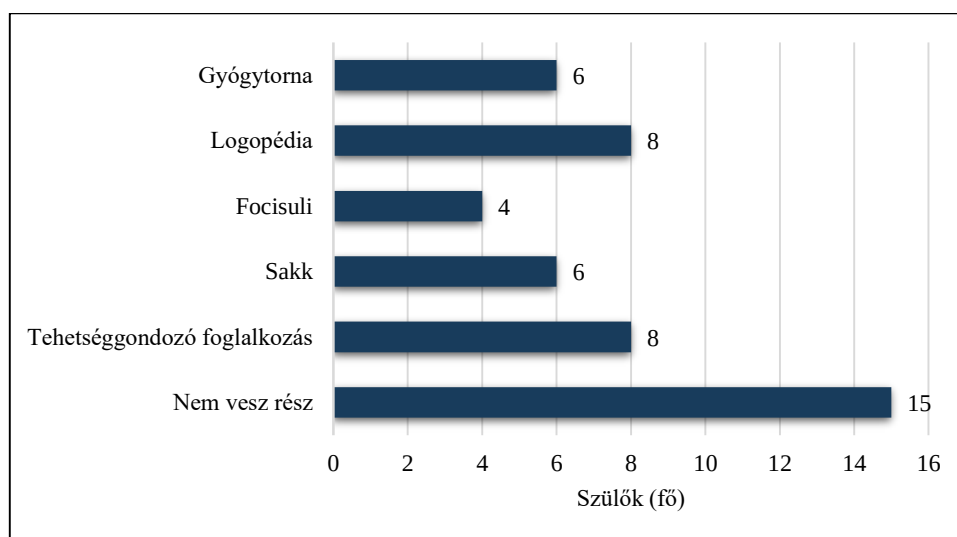

7. ábra Kutyával való első találkozás helye és az óvodán kívüli első találkozás jellemzése

(N=45, forrás: saját szerkesztés)

A kutyával való első találkozás milyensége nagy hatással lehet a későbbi ember-kutya kapcsolatra. Éppen ezért a szülők arra is választ adhattak, hogy a gyerekek az óvodában találkoztak e először kutyával, vagy az óvodai kutyás tevékenységek előtt már találkoztak kutyával és ha igen akkor hogyan jellemeznék azt a találkozást. (7. ábra) A diagrammon láthatjuk, hogy a megkérdezett 45 szülő közül 42 gyermeke már óvodán kívül is találkozott kutyával és csupán három szülő gyermeke találkozott a kutyával először az óvodában. A következő válaszra azon szülők adtak választ, akiknek a gyermeke óvodán kívül találkozott

először kutyával, és ezt az első találkozást jellemezték. A válaszlehetőségek között szerepelt olyan is, hogy rá morgott a kutya a gyermekre, vagy megharapta a gyermeket, de ezt senki sem választotta. 23 szülő gyermeke megsimogatta a kutyát, 15 szülőé játszott a kutyával, négy szülő gyermeke pedig megijedt attól, hogy a kutya ráugrott. Összeségében elmondható, hogy a válaszadó szülők gyermekei többségének pozitív élmény volt az első találkozója a kutyával.

8. ábra Egyéb fejlesztések, amiken a gyerekek részt vesznek
(N=45, forrás: saját szerkesztés)

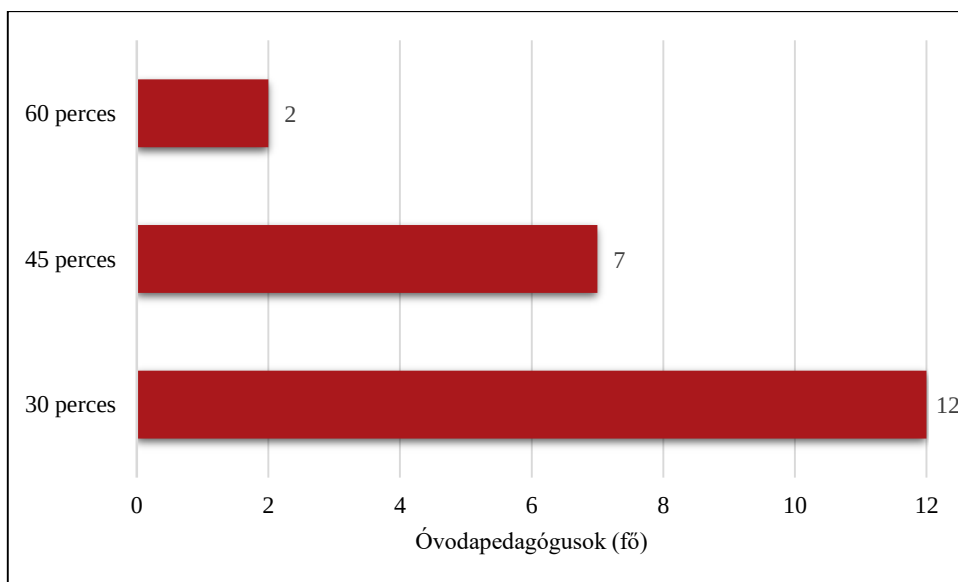
Feltérképeztük, hogy a kutyás tevékenység mellett részt vesznek e a gyermekek más fejlesztésekben is. (8. ábra) A szülőknek lehetőségük volt több fejlesztést is bejelölniük. 15 szülő gyermeke a kutyás tevékenység mellett nem vesz részt más fejlesztésben. Nyolc gyermek vesz részt logopédián, szintén nyolc gyermek pedig tehetség gondozó foglalkozásra jár. Hat fő jár gyógytornára, másik hat fő sakkra, négyen pedig focisuliba szoktak járni. Ezekon kívül pedig lehetőségük volt egyéb válasz megadására is. Négy szülő gyermeke tornára jár, hat gyermek pedig táncra. Ezek mellett pedig megjelent még elenyésző részben a pszichológushoz, fejlesztőpedagógushoz járás, a lovaglás, a szenzomotoros torna, a lego ovi, valamint az úszás is. Láthatjuk, hogy a megkérdezett szülők gyermekei sokféle más fejlesztésben, tevékenységben is részt vesznek a kutyás tevékenység mellett, így a fejlesztés többféle irányból, komplexen valósulhat meg a gyerekek életében.

4.3.3. Óvodapedagógusi kérdőívek elemzése

A következőkben azon kérdések elemzését szemlélítjük, amelyekre csak az óvodapedagógusok adtak választ.

Megkérdeztük az óvodapedagógusokat, hogy támogatnák-e azt, hogy a kutyák nagyobb gyakorisággal legyenek jelen az óvodai élet során. (5. sz. melléklet) A válaszadók közül 17 óvodapedagógusok támogatná, míg csupán négy válaszolt úgy, hogy nem támogatná. Ebből következtethetünk arra, hogy az óvodapedagógusok többsége fontosnak tartja ezen tevékenységeket a gyerekek életében, amit egy fentebb említett kérdés által bizonyítottunk is.

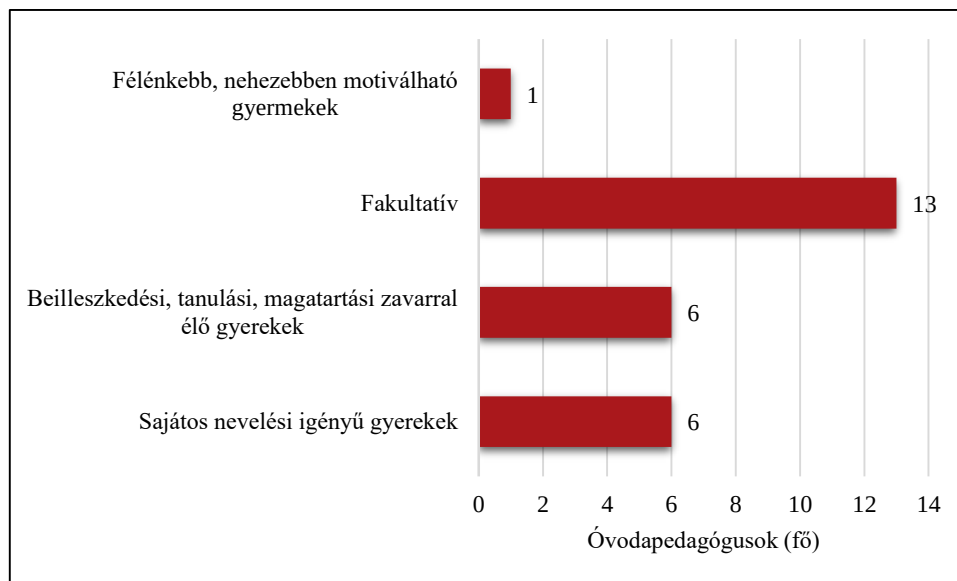
Az óvodapedagógusok a következőkben arra válaszolhattak, hogy milyen rendszerességgel tartanak kutyás tevékenységet az óvodában. A válaszokból kiderült, hogy az óvodákban heti rendszerességgel tartanak kutyás tevékenységet, ugyanis megkérdezett 21 óvodapedagógus közül mindenki ezt a választ adta. Tehát a gyerekek hetente találkoznak kutyával az óvodai élet során.

9. ábra Kutyás tevékenységek hossza

(N=21, forrás: saját szerkesztés)

Megkérdeztük, hogy a kutyás tevékenységek hány percesek szoktak lenni, ami azért fontos, mert figyelembe kell venni a gyerekek életkori és egyéni sajátosságait is az Alapprogram szerint. (9. ábra) Többnyire 30 percet vesz igénybe a kutyás tevékenység, ugyanis 12 óvodapedagógusok ezt a választ írta. Hét óvodapedagógus 45 perces tevékenységről számolt be, ketten pedig 60 percesről.

10. ábra Kutyás tevékenységen résztvevő gyerekek

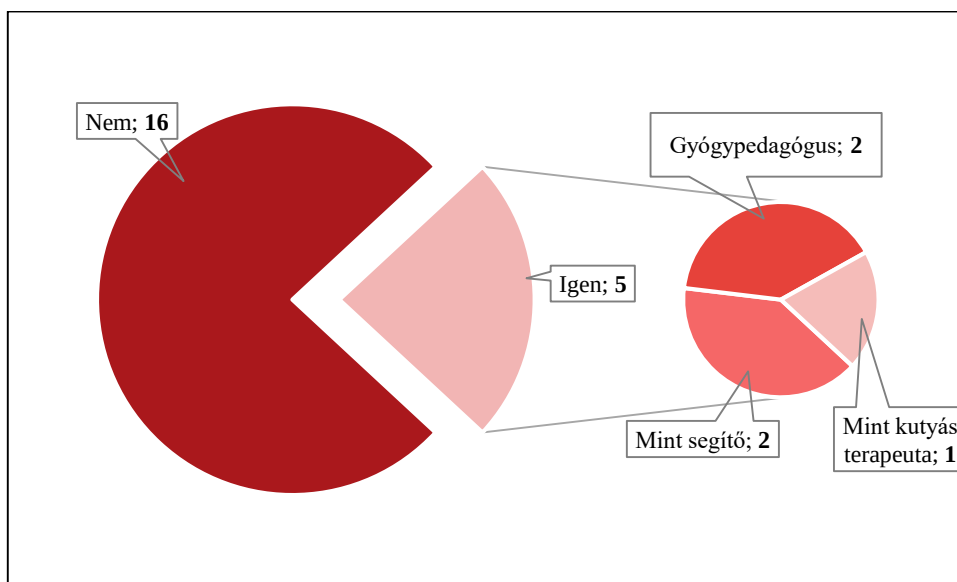
(N=21, forrás: saját szerkesztés)

Rákérdeztünk arra, hogy az egyes csoportokból kik vesznek részt a kutyás tevékenységeken. (10. ábra) A válaszlehetőségek közül többet is bejelölhettek a válaszadók, valamint egyéb válaszlehetőséget is írhattak. A válaszlehetőség között szerepelt még az egész csoport is, azonban erre egy válasz sem érkezett. 13 óvodapedagógus csoportjában fakultatív, vagyis választható a tevékenység, az jár, aki szeretne. Hat óvodapedagógus csoportjában beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral élő gyerekek, míg másik hat csoportjából a sajátos nevelési igényű gyerekek vesznek részt a tevékenységben. Egyéb válaszlehetőséget adott meg még egy óvodapedagógus, mely szerint a félénkebb, nehezebben motiválható gyerekek részesülnek a kutyák által asszisztált tevékenységben. Az adatokból levonható, hogy nem csak valamiféle fejlesztés céljából vehetők igénybe a kutyával asszisztált tevékenységek.

Arra is választ kaptunk, hogy hány gyermek vesz részt egy tevékenységen. (6. sz. melléklet) Kilenc óvodapedagógus csoportjából 12 gyermek, hét pedagógus csoportjából öt fő vesz részt. Továbbá három pedagógus csoportjából nyolc fő, egy pedagóguséból kilenc fő, és szintén egy pedagógus csoportjából pedig egyszerre 20 fő van jelen.

Az előző három kérdést figyelembe véve, hogy mennyi ideig tart egy ilyen tevékenység, hangsúlyt kell fektetni arra is, hogy hány gyermek van jelen. Ugyanis minél több gyermek vesz részt, annál kevesebb időt tud egy gyermek a kutyával játszani vagy simogatni őt. Így egy 20 fős csoportban célszerűbb hosszabb tevékenységet szervezni, hogy minden gyermek tudjon például trükköt kérni a kutyától vagy más egyéb feladatot végrehajtani vele együtt. Továbbá az sem elhanyagolható a létszám és idő tekintetében, hogy sajátos nevelési igényű gyerekek;

beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral élő gyerekek vesznek részt vagy fakultatív tevékenység keretein belül bármely gyerek, aki szeretne. Hiszen ennek megfelelően kell megtervezni a tevékenység folyamatát, céljait és feladatait.

11. ábra Óvodapedagógusok jelenlétének vizsgálata és betöltött szerepe

(N=21, forrás: saját szerkesztés)

Az óvodapedagógus ismeri a legjobban a csoportját, hogy ki mivel motiválható, kinek milyen a személyisége. Éppen ezért kérdeztünk rá arra, hogy az óvodapedagógusok jelen vannak-e a kutyás tevékenységeken, és ha jelen vannak, akkor milyen formában. (11. ábra) A kitöltők válaszaiból elmondható, hogy a többség nincs jelen, ugyanis 16 pedagógus nemmel válaszolt. A 21 óvodapedagógusból csupán öt fő van jelen. A jelenlévő óvodapedagógusok közül hárman segítő szerepet vállalnak ilyenkor, és összedolgoznak a kutyás felvezetővel, két pedagógus gyógypedagógusként van jelen, míg egy fő, mint kutya terapeuta van jelen. Vagyis ő ilyenkor óvodapedagógus és kutya felvezető is egy személyben, aminek az a nehézsége, hogy egyszerre kell figyelnie a gyerekeket, valamint irányítani a kutyáját. Tehát ilyen esetben többfelé kell megosztani a figyelmét.

A kutyás tevékenységek többféle helyszínen is megvalósulhatnak, a következő kérdésben erre adhattak választ a kitöltő óvodapedagógusok. (7. sz. melléklet) 10 óvodapedagógus a fejlesztőszobát jelölte be, kilenc pedig a tornatermet. Két fő a saját csoportszobájában szervezi meg, míg egy fő az óvoda udvara választ adta.

A Pedagógiai Programot az óvodák az Alapprogramot figyelembe véve készítik el és egészítik ki a saját óvodájuk szokásai, tevékenységei szerint. A Pedagógiai Programmal kapcsolatban arra kérdeztünk rá, hogy a kutyaasszisztált tevékenységek fel vannak-e tüntetve.

(8. sz. melléklet) Az óvodapedagógusok 76 %-a úgy vélekedett, hogy nem szerepel az óvoda Pedagógiai Programjában a kutyás tevékenység, míg csupán 24 %-a véleménye szerint szerepelnek ezen tevékenységek a Pedagógiai Programban. Összességében elmondható, hogy a megkérdezett óvodapedagógusok tudomása szerint nincs feltüntetve az óvoda Pedagógiai Programjában a kutyás tevékenységek megléte, ami abból adódhat, hogy a kutyás tevékenységek megjelenése óta nem frissítették a programot.

4.4. Következtetések

Az első hipotézisünk, melyben azt feltételeztük, hogy a gyermek, amikor először találkozott kutyával, akkor barátságosan közeledett felé, a megkérdezettek által beigazolódott. Ugyanis a megkérdezett szülők túlnyomó többsége azt tapasztalta, hogy a gyermeke megsimogatta a kutyát vagy játszott vele az első találkozás alkalmával, ami pozitívnak, barátságosnak mondható.

A második hipotézisünk, amelyben feltételezzük, hogy a kutyás tevékenységek a társas kapcsolatokra vannak a legnagyobb hatással és elősegítik azok kialakítását, igazolódott. Ugyanis mind a szülők, mind az óvodapedagógusok nagy számban vélekedtek úgy, hogy a gyermekek könnyen létesítenek kapcsolatot gyerekekkel és felnőttekkel is egyaránt a kutyás tevékenységek óta. Ugyanakkor emellett az együttműködés is igen nagy számban megfigyelhető.

A harmadik hipotézisünkben, melyben feltételezzük, hogy a kutyás tevékenységen részt vevő gyerekek rajzaiban gyakran megjelenik a kutya, nem igazolódott. A szülők és az óvodapedagógusok sem tapasztalják azt, hogy túlnyomó részben megjelenne a kutya a gyerekek rajzaiban.

A negyedik hipotézisünk, melyben feltételeztük, hogy az óvodapedagógusok minden kutyás tevékenységen jelen vannak és összedolgoznak a kutyás felvezetővel, nem igazolódott. Ugyanis a megkérdezett óvodapedagógusok közül alig vannak jelen ezen a tevékenységeken. Ez abból adódhat, hogy nem az egész csoport számára szervezik a kutyás tevékenységeket, így valószínűleg az óvodapedagógus marad azokkal a gyerekekkel, akik nem vesznek részt rajta.

5. ÖSSZEGZÉS

A dolgozatban szakirodalom értelmezésével kerültek feltárásra a legfontosabb elméleti hátterek, melyek a kutatásunkat alapozták meg. A dolgozat célja az volt, hogy feltárásra kerüljenek a kutyás tevékenységek milyensége és gyakorisága az óvodai életben. Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében vizsgáltuk az óvodákat, ahol a szülőket és az óvodapedagógusokat egyaránt kérdeztük. Választ kaphattunk tőlük, hogy milyen hatásokat és viselkedésbeli változásokat tapasztaltak a gyerekeken a kutyaasszisztált tevékenységek óta. Azért tartottuk fontosnak megvizsgálni ezeket a tevékenységeket, mert a mai gyerekek egyre kevesebb interakcióba lépnek állatokkal. A kutyaasszisztált tevékenységek pedig megfelelő kapcsolatok kialakítására alkalmasak a kutya és gyermek között. A gyerekek későbbi élete során meghatározó az, hogy a korai életéveiben milyen tapasztalatokat szerzett a kutyáról, mint állatról, illetve különböző ismeretek játékos elsajátításában is segítséget nyújt. Megtanulhatják azt, hogy hogyan kell egy kutyáról gondoskodniuk, miket kell figyelembe venniük. Mindezek mellett pedig széles körben kiterjedő fejlesztés is meg tud valósulni ezekben a tevékenységekben, úgy hogy a különböző fejlesztő játékokba, feladatokba a kutya asszisztál.

A kutatásból kiderült, hogy az óvodákban heti rendszerességgel szerveznek kutyás tevékenységeket a gyerekek számára, azonban ezekben a tevékenységekben nem részesül minden gyermek. Ugyanis valahol fakultatív tevékenységként valósul meg, míg máshol a sajátos nevelési igényű gyermekek vagy a beilleszkedési, és tanulási és magatartási zavarral élő gyermekek részére szervezik meg. A kutatásból kirajzolódott, hogy a gyermekek könnyen létesítenek kapcsolatot a társaikkal és a felnőttekkel is egyaránt. Továbbá megfigyelhető, hogy szívesen nyújtanak segítséget és szívesen részt vesznek a gyerekek a tevékenységekében, melyek során kitartók. Azonban a gyerekek nem beszélnek nagyobb gyakorisággal a kutyákról, szívesebben beszélgetnek például a játékokról, barátokról, illetve a rajzaikban sem jelenik meg túlzott gyakorisággal a kutya. Mind a szülők, mind az óvodapedagógusok számára a személyiség pozitív irányú alakítása a legfontosabb, amit a kutyás tevékenységektől elvárnak. A szülők válaszából megtudhattuk, hogy a gyerekek első találkozása a kutyával többségében pozitív élmény volt. Azt is megtudhattuk, hogy a gyerekek több mint fele egyáltalán nem fél a kutyáktól, míg a többiek csak kis mértékben. A kutatás során kiderült, hogy a megkérdezett óvodapedagógusok többsége nincs jelen ezeken a tevékenységeken, melynek okára nem

kérdeztünk rá a kérdőívben, mivel azt feltételeztük, hogy jelen vannak. Azonban ezt a további kutatás alkalmával feltárnánk.

A kutatásból kapott adatok, eredmények további vizsgálatot vonnak maguk után, melyek segítségével pontosabbá lehetne tenni a vizsgálatot. Kontroll csoport vizsgálatával egészítenénk ki a továbbiakban a kutatást. Vizsgálatra kerülne azon gyerekek összehasonlítása, akik a kutyás tevékenységen részt vettek és azoké, akik nem. Megfigyeléssel vizsgálattal végeznénk a továbbiakban ezt a kutatást. Így jobban megmutatkoznának azok a hatások, változások, amelyek a kutya jelenlétének köszönhetően következhettek be a gyerekek életében. Továbbá interjúk kutatások segítségével a szülők pontosabb egyéni, saját élményeket tudnának megosztani velünk a gyermekén észlelt változásokról a kutyás tevékenységek óta.

6. FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Becker, Marty és Morton, Danelle (2007): *Az állatok gyógyító ereje. Hogyan hasznosítsuk az állatok csodálatos képességeit az emberek boldogsága és egészsége érdekében?* Gold Book Kft., Debrecen.
- [2] Braitman, Laurel (2015): *Állati örültségek. Hogyan segítik önmagunk megismerését az ideges kutyák és a kényszeres papagájok.* Park Könyvkiadó, Budapest.
- [3] Csányi Vilmos (2005): *Bukfenc és Jeromos. Hogyan gondolkodnak a kutyák?* Vince Kiadó Kft., Budapest.
- [4] Csányi Vilmos (2021): *A kutyák szőrös gyerekek.* Open Books, Budapest.
- [5] Diószegi Zoltán (2013): *A velünk élő kutya az állatorvos szemével: a kulturált kutyatartásról, a betegségekről, az állatorvosi munkáról.* Diafizis Kft., Budapest.
- [6] Fields-Babineau, Miriam (2003): *A kutyakiképzés alapjai.* Tipo-Copy Bt., Debrecen.
- [7] Gácsi Márta (2015): Kötődés. A gazdák mindig is tudták. In: Kubinyi Enikő és Miklósi Ádám (szerk.): *Csányi Vilmos Kutyaakadémiája. Bukfencről Jeromosig. A magyar kutyaviselkedés-kutatás története.* Magyar Etológia Alapítvány, Budapest. 55-67.
- [8] H. Fine, Aubrey (2015): *Handbook on Animals-Assisted Therapy. Foundations and Guidelines for Animal-Assisted Interventions.* Academic Press, Cambridge.
- [9] Illés Anett (2008): *Kézikönyv gyermekes kutyatartóknak.* Magánkiadás, Budapest.
- [10] Ináncsy-Pap Judit (2009): *Kötődés és kortárskapcsolatok óvodáskorban.* Kocka Kör Tehetséggondozó és Kulturális Egyesület, Debrecen.
- [11] Jakab Ferenc (2011): *Kutyapszichológia.* Szerzői kiadás, Szekszárd.
- [12] Lorenz, Konrad (1981): *Ember és kutya.* Gondolat Kiadó, Budapest.
- [13] Miklósi Ádám (2010): *A kutya viselkedése, evolúciója és kogníciója.* Typotex Kiadó, Budapest.
- [14] Miklósi Ádám (2015): Kutyaetológia. A kutya viselkedésének tudományos elemzése. In: Kubinyi Enikő és Miklósi Ádám (szerk.): *Csányi Vilmos Kutyaakadémiája. Bukfencről Jeromosig. A magyar kutyaviselkedés-kutatás története.* Magyar Etológia Alapítvány, Budapest. 35-43.
- [15] Miklósi Ádám (2019): *A kutya. Az ember legjobb barátjának története.* Libri Könyvkiadó Kft., Budapest.

- [16] Miklósi Bernadett (2020): *Útikalauz gazdáknak*. Saját kiadás, Budapest.
- [17] Millan, Cesar (2017): *Amit a falkától tanultam*. Gabo Kiadó, Budapest.
- [18] Stilwell, Victoria (2017): *A kutyák titkos nyelve. Ismerd meg a kutyád gondolkodásmódját, hogy kedvenced boldogabb legyen!* Jaffa Kiadó, Budapest.
- [19] Szinák János és Veress István (2000): *Kutyaetológia*. Kertek, Budapest.
- [20] Taylor, David(2004): *Én és a kutyám*. Park Kiadó, Budapest.
- [21] Topál József (2006): Az állati elme vizsgálata. In: Miklósi Ádám és Topál József (szerk.): *Kutyagondolatok nyomában*. Typotex Kiadó, Budapest. 16-30.

Internetes hivatkozás

- [I1] Takács István (2015): Állatasszisztált tevékenység és gyógyító pedagógia. In: Takács István (szerk.): *Állatasszisztált pedagógia és terápia*. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár. 7-44.
- http://palyazatok.ke.hu/tartalom/csatolt/tamop/412B213/kiadvanyok/allatasszisztalt_pedagogia_es_terapia.pdf (2021.június 8.)

Elektronikus dokumentumok

- [I2] Illés Anett : *AI módszer a kutyás terápiában*.
- <http://mek.oszk.hu/03800/03851/03851.pdf> (2021. február 17.)
- [I3] Babos Edit (2013): *Állatasszisztált terápia. Módszertani előtanulmány óvodáskorú gyerekek kutyával történő fejlesztésére*.
- http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/APA_2013_3_BABOS.pdf (2021. február 17.)

Törvények, rendeletek

- 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól
- https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900027.smm&fbclid=IwAR3pU0xdntD931IAiX4E66FG-BJoldbK1_jfPDNCq5ifpRkeNtd-cPkoD24 (2022. január 27.)
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> (2022. március 3.)

Ábrák jegyzéke

1. ábra Kutyával élők felmérése és a kutya szerepe, szülői vélemény szerint	24
2. ábra Kutyával élők felmérése és a kutya szerepe, óvodapedagógusok szerint.....	25
3. ábra Gyerekeken észrevett változások értékelése.....	26
4. ábra Gyereken észrevett viselkedésbeli változások értékelése.....	27
5. ábra Gyerekek beszélgetése közben megjelenő témák vizsgálata és azok gyakorisága.....	28
6. ábra Kutyás tevékenységektől való elvárások	29
7. ábra Kutyával való első találkozás helye és az óvodán kívüli első találkozás jellemzése ...	30
8. ábra Egyéb fejlesztések, amiken a gyerekek részt vesznek.....	31
9. ábra Kutyás tevékenységek hossza.....	32
10. ábra Kutyás tevékenységen résztvevő gyerekek	33
11. ábra Óvodapedagógusok jelenlétének vizsgálata és betöltött szerepe	34

Mellékletek jegyzéke

1. sz. melléklet – Óvodapedagógusi kérdőív
2. sz. melléklet – Szülői kérdőív
3. sz. melléklet - Kutyával kapcsolatos rajzok gyakoriságának előfordulása
4. sz. melléklet - Kutyás tevékenységek fontosságáról való vélekedés
5. sz. melléklet - Kutyás tevékenységek nagyobb gyakoriságának óvodapedagógusi támogatása
6. sz. melléklet - Kutyás tevékenységeken résztvevő gyermeklétszám
7. sz. melléklet - Kutyás tevékenységek helyszíne
8. sz. melléklet - Kutyaasszisztált tevékenységek megjelenése a Pedagógiai Programban
9. sz. melléklet - Interjúkérdések
10. sz. melléklet – Megfigyelési táblázatok

MELLÉKLET

1. sz. melléklet - Óvodapedagógusi kérdőív

Kedves Óvodapedagógus!

Nyilas Krisztina vagyok, harmadéves óvodapedagógus hallgató a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karán. Szeretném segítségét kérni a dolgozatom vizsgálati részének elkészítéséhez, melyben az óvodai kutyás tevékenység iránt érdeklődöm. A kérdőív teljesen anonim, így nem derül fény a válaszadó kilétére.

A kérdőív kitöltése 10-15 percet vesz igénybe. A válaszokat bizalmasan kezelem, és kizárólag a dolgozathoz használom fel.

Segítségét előre is köszönöm!

1. Van-e otthon kutyája?*

- Igen
- Nem

2. Ha van kutyája, akkor a kutya milyen szerepet tölt be az életében?

- házőrző
- családtag
- terápiás vagy segítő kutya
- Egyéb:

3. Támogatná-e hogy a kutyák nagyobb gyakorisággal legyenek jelen az óvodai élet során? *

- Igen
- Nem

4. Az alábbi állítások közül melyikkel ért egyet? *

- Az óvodának legyen saját kutyája
- Az óvodapedagógus a saját kutyájával legyen jelen

5. Mennyire tartja fontosnak a kutyás tevékenységeket? *

1 egyáltalán nem tartom fontosnak	2	3	4	5 nagyon fontosnak tartom
-----------------------------------	---	---	---	---------------------------

6. Mit vár a kutyás tevékenységektől? Többet is bejelölhet! *

- Azt, hogy a gyerekek kutyához fűződő viszonyát pozitív irányba alakítsa
- Azt, hogy a gyermekek kutyával kapcsolatos ismereteket szerezzenek (felelős állattartás, gondozás, stb)
- Azt, hogy a gyermekek motiváltabbak legyenek
- Azt, hogy a gyermekek személyiségét pozitív irányba alakítsa
- Azt, hogy a gyermekek kommunikációja fejlődjön
- Egyéb: _____

7. Mióta van a csoportban kutyás tevékenység? *

8. Milyen rendszerességgel van kutyás tevékenység az óvodában? *

- Naponta
- Hetente
- Havonta
- Évente
- Soha
- Egyéb: _____

9. Hány perces egy kutyás tevékenység?*

10. Az ön csoportjából kik vesznek részt a kutyás tevékenységen? *

- egész csoport

- sajátos nevelés igényű gyerekek
- azokat akiket befizetnek rá (szülői megegyezés alapján)
- egyéb: _____

11. Hány gyerek vesz részt a kutyás tevékenységen?*

12. Ön óvodapedagógusként jelen van a kutyás tevékenységen?*

- Igen
- Nem

13. Ha jelen van, akkor milyen formában?

- mint megfigyelő
- mint segítő (összszervező a kutyás felvezetővel)
- Egyéb: _____

14. Milyen helyiségben szoktak találkozni a gyerekek a kutyával a kutyás tevékenységek során? *

- saját csoportszobában
- fejlesztőszobában
- külön kutyás tevékenységre kialakított helyen
- tornateremben
- az óvoda udvarán
- egyéb: _____

15. Szerepel az óvoda Pedagógiai Programjában a kutyáasszisztált tevékenység?*

- Igen
- Nem

16. Milyen gyakran rajzolnak a gyerekek kutyával kapcsolatos témákat? (Azok a gyerekek, akik részt vesznek a kutyás tevékenységeken) *

1- soha	2	3	4	5- mindig
---------	---	---	---	-----------

17. Miről szeretnek beszélni a gyerekek általánosságban? 1- alig beszélnek róla, 5- nagyon sokat beszélnek róla. (Azok a gyerekek, akik részt vesznek a kutyás tevékenységeken) *

	1	2	3	4	5
óvodai tevékenységről					
barátokról					
kutyáról					
játékokról					
mesei szereplőkről					

18. A gyerekek milyen arányban élvezik a kutyás tevékenységeket?*

senki se élvezi

mindenki élvezi

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

19. Mennyire jellemzőek a következő állítások a gyerekekre a kutyás tevékenységek óta? 1- egyáltalán nem jellemző, 5- teljes mértékben jellemző. (Az állítások a kutyás tevékenységben résztvevő gyerekekre vonatkoznak) *

	1	2	3	4	5
A gyerekek együtt érzőbbek					
A tevékenységekben szívesen részt vesznek					
A tevékenységek során kitartó a figyelmük					
A gyerekek szívesen alkotnak					
Szívesen nyújtanak segítséget, akár önként is					

Könnyen hoznak döntést, ha valami közül választaniuk kell					
A váratlan helyzeteket is könnyen megoldják					
Bánatukat is megosztják					

20. Mennyire jellemzőek a következő viselkedésbeli változások a gyerekeknél a kutyás tevékenységek óta? 1 - egyáltalán nem jellemző, 5 - teljes mértékben jellemző. (Az állítások a kutyás tevékenységben résztvevő gyerekekre vonatkoznak) *

	1	2	3	4	5
A gyerekek együttműködőbbek					
A gyerekek rosszkedvűek napközben					
A gyerekeket vidámság, jókedv jellemzi					
A játékokban agresszió jelenik meg					
A gyerekekre feszültség jellemző					
A gyerekek könnyen létesítenek kapcsolatot egymással					
A gyerekek könnyen létesítenek kapcsolatot felnőttekkel					

21. Van-e olyan gyermek, akinél semmiféle változást nem érzékelt a kutyás tevékenységek megléte óta?*

- Igen
- Nem

22. Ha az előző kérdésre igen választ adott, akkor hány fő?

23. Szívesen venném javaslatait. Miben lehetne még vonzóbbá tenni a gyerekek számára a kutyás tevékenységeket?

24. Milyen más kutyával kapcsolatos tevékenységek vannak jelen még az óvodában, és milyen rendszerességgel? *

	Naponta	Hetente	Havonta	Negyedévente	Félévente	Évente	Soha
Felvezető kutya bemutató							
Rendőrkutya bemutató							
Mentőkutya bemutató							
Vakvezető kutya bemutató							

(forrás: saját szerkesztés)

2. sz. melléklet - Szülői kérdőív

Kedves Szülő!

Nyilas Krisztina vagyok, harmadéves óvodapedagógus hallgató a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karán. Szeretném segítségét kérni a dolgozatom vizsgálati részének elkészítéséhez, melyben az óvodai kutyás tevékenység iránt érdeklődöm. A kérdőív teljesen anonim, így nem derül fény a válaszadó kilétére.

A kérdőív kitöltése 10-15 percet vesz igénybe. A válaszokat bizalmasan kezelem, és kizárólag a dolgozathoz használom fel.

Segítségét előre is köszönöm!

1. Van-e otthon kutyájuk?*

- Igen
- Nem

2. Ha van kutyájuk, mióta?

3. Ha van kutyájuk, mennyi?

4. Ha van kutyájuk, akkor a kutya milyen szerepet tölt be az életükben?

- házőrző
- családtag
- terápiás vagy segítő kutya
- egyéb: _____

5. Gyermeke az óvodában találkozott először kutyával testközelből?*

- Igen
- Nem

6. Ha az óvodán kívül találkozott gyermeke kutyával először, akkor hogyan jellemezné azt az első találkozást?

- Gyermeke nem foglalkozott a kutya jelenlétével
- Gyermeke megsimogatta a kutyát
- -Gyermeke játszott a kutyával
- Gyermeke megijedt attól, hogy a kutya ráugrott (ha volt ilyen)
- A kutya rá morgott a gyermekre
- A kutya megharapta a gyermeket
- -Egyéb: _____

7. Ön szerint gyermeke fél a kutyáktól?*

1-egyáltalán nem fél	2	3	4	5 – nagyon fél
----------------------	---	---	---	----------------

8. Mennyire jellemzőek a következő állítások a gyermekére a kutyás tevékenységek óta? 1-egyáltalán nem jellemző, 5- teljes mértékben jellemző. *

	1	2	3	4	5
Gyermeke együtt érzőbb					
Tudomásom szerint gyermeke szívesen részt vesz az óvodai tevékenységekben					
Tudomásom szerint a tevékenységek során kitartó gyermeke figyelme					
Gyermeke szívesen alkot					
Gyermeke szívesen nyújt segítséget, akár önként is					

Gyermelem könnyen hoz döntést, ha valami közül választania kell					
Gyermelem a váratlan helyzeteket is könnyen megoldja					
Gyermelem a bánatát is megosztja					

9. Mennyire jellemzőek a következő viselkedésbeli változások a gyermekénél a kutyás tevékenységek óta? 1- egyáltalán nem jellemző, 5- teljes mértékben jellemző. *

	1	2	3	4	5
A gyermekem együttműködőbb					
Gyermelem rosszkedvű otthon					
Gyermelemet vidámság, jókedv jellemzi					
Gyermelem játékában agresszió jelenik meg					
Gyermelemre feszültség jellemző					
Gyermelem könnyen létesít kapcsolatot más gyerekekkel					
Gyermelem könnyen létesít kapcsolatot felnőttekkel					
Gyermelem önként elmeséli délután, hogy mi történt vele aznap az óvodában					
Gyermelemet visszahúzódottság jellemzi					

10. Milyen gyakran rajzol gyermeke kutyával kapcsolatos témákat? *

1- soha	2	3	4	5 - mindig
---------	---	---	---	------------

11. Miről szeret beszélni a gyermeke általánosságban? 1- alig beszél róla, 5- nagyon sokat beszél róla. *

	1	2	3	4	5
óvodai tevékenységről					
barátokról					
kutyáról					
játékokról					
mesei szereplőkről					

12. Ki döntött úgy, hogy a gyermeke kutyás tevékenységben részt vegyen?

- az óvoda ajánlotta
- ön
- párja/élettársa/házastársa
- gyermeke
- egyéb: _____

13. Mennyire tartja fontosnak a kutyás tevékenységeket?

1- egyáltalán nem tartom fontosnak	2	3	4	5- nagyon fontosnak tartom
------------------------------------	---	---	---	----------------------------

14. Mit vár a kutyás tevékenységektől? Többet is bejelölhet! *

- ☐ Azt, hogy gyermekem kutyához fűződő viszonyát pozitív irányba alakítsa
- ☐ Azt, hogy gyermekem kutyával kapcsolatos ismereteket szerezzen (felelős állattartás, gondozás)
- ☐ Azt, hogy gyermekem motiváltabb legyen
- ☐ Azt, hogy gyermekem személyiségét pozitív irányba alakítsa
- ☐ Azt, hogy a gyermekem kommunikációja fejlődjön
- ☐ Egyéb: _____

15. Gyermeked szokott mesélni a kutyás tevékenységekről otthon?*

- ☐ Igen, mindig elmeséli magától
- ☐ Igen, ha megkérdezzük milyen volt
- ☐ Egyáltalán nem mesél róla
- ☐ -Egyéb: _____

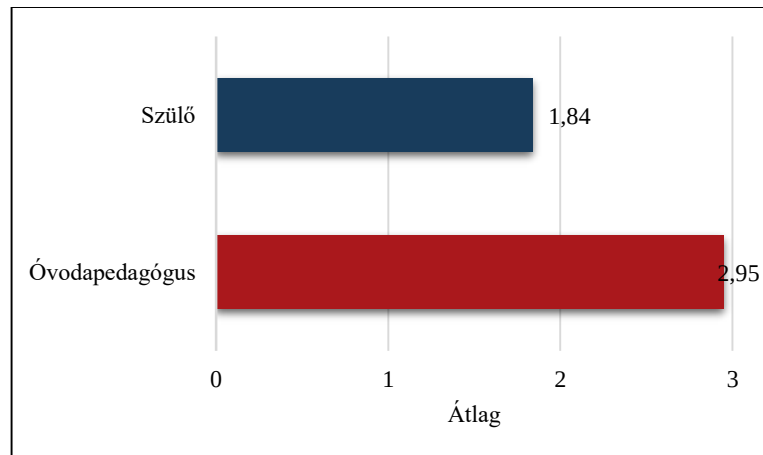
16. Gyermeked részt vesz-e más fejlesztésben? Ha több van, többet is bejelölhet!*

- ☐ Nem vesz részt
- ☐ Tehetséggondozó foglalkozás
- ☐ Sakk
- ☐ Focisuli
- ☐ Logopédia
- ☐ Gyógytorna
- ☐ Egyéb: _____

17. Szívesen venném javaslatait. Miben lehetne még vonzóbbá tenni a gyerekek számára a kutyás tevékenységeket?

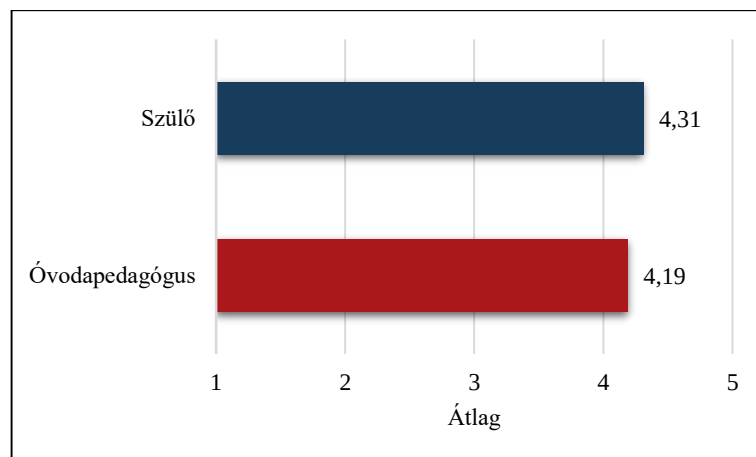
(forrás: saját szerkesztés)

3. sz. melléklet – Kutyával kapcsolatos rajzok gyakoriságának előfordulása

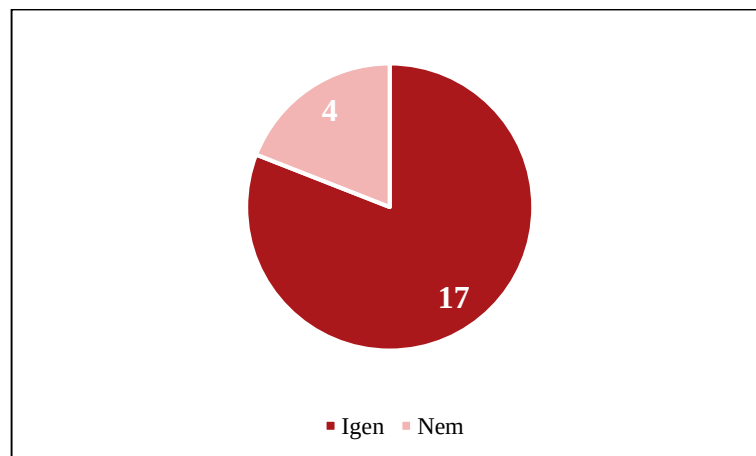
(Ötfokozatú skálán mérve, N=66, forrás: saját szerkesztés)

4. sz. melléklet – Kutyás tevékenységek fontosságáról való vélekedés

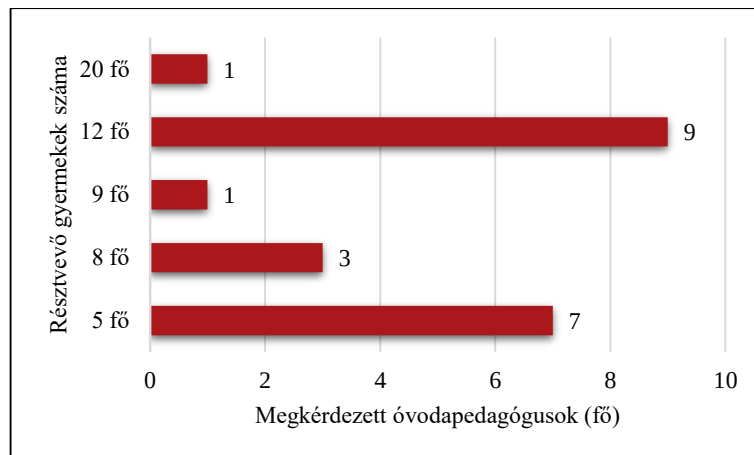
(Ötfokozatú skálán mérve, N=66, forrás: saját szerkesztés)

5. sz. melléklet – Kutyás tevékenységek nagyobb gyakoriságának óvodapedagógusi támogatása

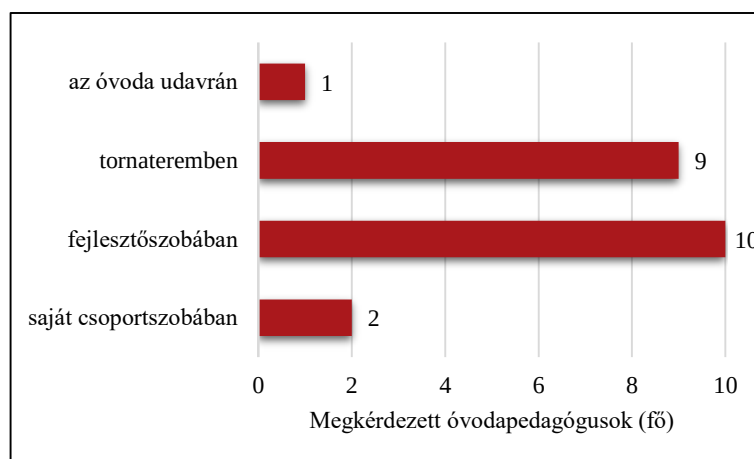
(N=21, forrás: saját szerkesztés)

6. sz. melléklet – Kutyas tevékenységeken résztvevő gyermeklétszám

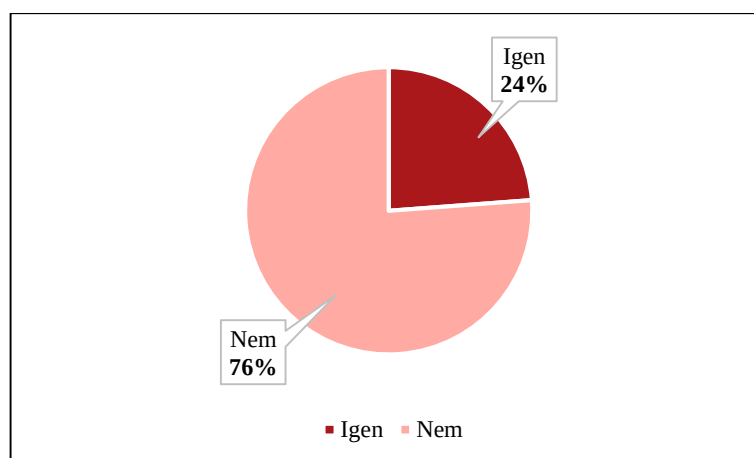
(N=21, forrás: saját szerkesztés)

7. sz. melléklet – Kutyas tevékenységek helyszíne

(N=21, forrás: saját szerkesztés)

8. sz. melléklet - Kutyaasszisztált tevékenységek megjelenése a Pedagógiai Programban

(N=21, forrás: saját szerkesztés)

9. sz. melléklet – Interjúkérdések

1. Mivel foglalkozik főállásban?
2. Mióta foglalkozik kutyaasszisztált foglalkozással/terápiával?
3. Mi motiválta arra, hogy ezt csinálja?
4. Milyen nehézségekkel jár/járt egy új intézménybe bevenni a kutyát?
5. Milyen intézményekbe jár kutyaasszisztált foglalkozásokat tartani?
6. A kutyaasszisztált terápiával kapcsolatban milyen lehetőségek vannak az intézményekben, milyen célokat tűznek ki a különböző intézményekben?
7. Általában elérik-e a kitűzött célokat a kutya segítségével?
8. Milyen rendszerességgel járnak az egyes intézményekbe kutyaasszisztált foglalkozásokat tartani?
9. Az egyes kutyaasszisztált foglalkozások mennyi ideig tartanak?
10. Egy kutyaasszisztált foglalkozáson hány ellátott fő van jelen? (oviban, iskolában, idősok, otthonában, pszichiátrián)
11. Az egyes intézményeken belül eltérő módon épül-e fel a kutyaasszisztált foglalkozás menete/folyamata?
12. Milyen visszajelzéseket kapott az intézmény munkatársaitól, a kliens szüleitől, hozzátartozóitól?
13. Mi volt a legnagyobb siker, amit a munkája során elért a kutyával együtt?
14. Milyen kutyaterápiás foglalkozásra jogosító végzettséggel rendelkezik?
15. Milyen problémák kezelésére hasznos a kutyaasszisztált foglalkozás?
16. Milyen intézkedésekre lenne szükség a kutyaterápiás foglalkozást végzők érdekeinek képviselése céljából?
17. Milyen intézkedésekre lenne szükség a kutyaterápiás foglalkozást igénybe vevő ellátottak érdekeinek képviselése céljából?

10. sz. melléklet – Megfigyelési táblázatok

2021.09.27.

Idő	Feladatok	Gyermek tevékenysége	Kutya tevékenysége	Eszközök
1 perc	Köszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák. (aktív)	-
7 perc	Testrészek	Adott testrészeket kell megmutatniuk a gyerekeknek a kutyán, egyesével. Majd mondóka mondás közben a saját testrészeit mutatják meg, a felvezető pedig a kutyán mutatja.	A kutya ül a gyerekek előtt. (passzív)	-
5 perc	Csengő	Csengő hallatán a gyerekeknek másik székre kell ülniük.	A kutya megszólaltatja a csengőt. (aktív)	-csengő
9 perc	Csipeszek csoportosítása	A gyerekek levesznek egy csipeszt a kutya hámjáról, majd csoportosítják azokat méret szerint. (kicsi, közepes, nagy) Majd megszámozzák mennyi van a különböző méretekből és színekből.	A kutya fekszik a gyerekek előtt. (passzív)	-különböző méretű és színű csipeszek
5 perc	Trükkök	A gyerekek trükköt kérhetnek a kutyától.	A kutya trükköket végez. (aktív)	-
1 perc	Elköszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák. (aktív)	-

2021.10.04.

Idő	Feladatok	Gyermek tevékenysége	Kutya tevékenysége	Eszközök
1 perc	Köszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák. (aktív)	-
7 perc	Tükör-játék	A gyerekek a kutyát figyelik és utánozzák a mozdulatait.	A kutya trükköket végez. (aktív)	-
7 perc	Arcunk részei	A gyerekek kivesznek 1-1 képet a kutya zsebéből, melyek az arc egyes részeit ábrázolják. A földön 3 arc forma található, melyre rá kell	A kutya körbe megy a gyerekek előtt, kiosztja a kártyákat. (aktív) Majd lefekszik és figyeli a	-3 db arcforma, -képek az arc részéről (szem, orr, száj, fül)

		helyezniük a megfelelő helyre az arc részeit.	gyerekeket. (passzív)	
6 perc	Lepedő-labda	A gyerekek körbe állnak egy lepedőt, majd felemelik derékmagasságba. A lepedőn lyukak vannak és a felvezető egy labdát helyez a lepedőre. A gyerekek feladata, hogy összedolgozzanak, és minél tovább tartsák a lepedőn a labdát.	A kutya a lepedő alatt fekszik. Figyelnie kell, mert ha leesik a labda a lyukon, akkor el kell kapnia. (aktív)	-lepedő -labda
1 perc	Lepedő mozgatása (fel-le)	A gyerekek fogják a lepedőt közösen. „Fel” vezényszóra magasba emelik a lepedőt, és bekukucskálnak a kutyához. A „Le” vezényszóra pedig leengedik a lepedőt óvatosan a kutyára.	A kutya a lepedő alatt fekszik. (passzív)	-lepedő
8 perc	Élő vagy élettelen	A gyerekek kivesznek 1-1 képet a kutya zsebéből, mely ábráról el kell dönteniük, hogy élő vagy élettelen.	A kutya körbe megy a gyerekek előtt, kiosztja a kártyákat. (aktív) Majd lefekszik és figyeli a gyerekeket. (passzív)	-kártyák
1 perc	Elköszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák. (aktív)	-

2021.10.11.

Idő	Feladatok	Gyermek tevékenysége	Kutya tevékenysége	Eszközök
1 perc	Köszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák. (aktív)	-
3 perc	Tekeredik a kígyó	A gyerekek egymás kezét fogják. A Tekeredik a kígyó című dal éneklése közben megkerülik a kutyákat, a felvezető vezetésével.	Mind a két kutya egyhelyben ül, egymástól kis távolságban. (passzívak)	-
5 perc	Térirányok	A felvezető segítségével felelevenítik milyen irányokat ismernek. Majd egyesével utasítást kapnak a gyerekek, amit végre kell hajtaniuk. (Állj a kutya mellé, elé, mögé, fölé.) Majd megsimogathatják a kutyát.	A kutya egyhelyben ül. (passzív)	-

9 perc	Gyümölcsök párosítása	A gyerekek egyesével odamennek a kutyához és húznak egy kártyát a zsebéből. Majd ennek a kártyának meg kell keresni a párját a földre kirakott kártyák közül. (Az egyik kép mindig a felbevágott gyümölcsöt ábrázolja, míg a másik a gyümölcs egészét/külsejét ábrázolja.)	A kutya fekszik a gyerekek előtt. (passzív)	-kártyák (gyümölcsökről)
2 perc	Rakéta kilövése	A gyerekek félkörben állnak, leguggolnak egymás mellé. Közös elszámolnak 1-től 10-ig, miközben fokozatosan felállnak és a végén a magasba ugranak. Majd ugyanezt megismétlik azzal a különbséggel, hogy 10-től számolnak vissza 1-ig.	A kutya a gyerekek mellett ül, majd a számolás végén együtt ugrik a gyerekekkel. (aktív)	-
5 perc	Trükk	A gyerekek trükköt kérhetnek a kutyától. A trükk után pedig jutalomfalatot adhatnak a kutyának.	A kutya trükköket végez. (aktív)	-
1 perc	Elköszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák. (aktív)	-

2021.10.18.

Idő	Feladatok	Gyermek tevékenysége	Kutya tevékenysége	Eszközök
1 perc	Köszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	Aktív: A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák.	-
3 perc	Esős mondóka	A gyerekek terpeszülésben ülnek a székükön. Mondóka mondása közben a székükön kopognak. -Kopogás ujjal=esik az eső -Ököllel kopogás=jég a tetőn -Ököl lefordítása, dübörgés=dörög az ég -Kézzel csapnak egyet=lecsap a villám -Napocskára rajzolása levegőbe=kisüt a nap	Aktív: Az egyik székre mellső két lábával feláll és figyel.	-
6 perc	Színes pöttyök	1. A kutya hámjára színes pöttyök vannak felrakva. Aki előtt jár a kutya, az a	Aktív: Körbe megy a gyerekek előtt.	-színes pöttyök

		gyerek levesz egy pöttyöt róla. A gyerekeknek meg kell keresni a párjukat, akinél ugyanolyan színű pötty van. Akinek nincs párja, annak a kutya hámján kell megtalálni az ugyanolyan színű pöttyöt. 2. Egy gyermeknek ki kell raknia a színekből a szivárvány színeit. Majd egy másik gyermek a közlekedési lámpa színeit rakja ki.	Passzív: Ül, fekszik a feladat további részében.	
6 perc	Nyakláncfűzés	A gyerekek egyesével odamennek a kutyaához és a zsebéből kihúznak egy gyöngyöt, amit ráhelyeznek a kutya nyakában lévő madzagra. Meg kellett nevezniük mit ábrázol a gyöngy.	Passzív: Ül a gyerekek előtt. Aktív: Amikor kész lett a nyaklánc, megy egy kört és megmutatja a gyerekeknek, hogy mit alkottak.	-nagyméretű fagyöngyök (amik zöldséget, gyümölcsöt ábrázolnak) -madzag
8 perc	Szalagfogó	A gyerekek kapnak egy szalagot, amit a nadrágjukba kell betűzniük. Majd vigyázniuk kell, hogy a kutya ne szerezze meg tőlük a szalagot.	Aktív: szalad a gyerekek után.	-szalagok
1 perc	Elköszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	Aktív: A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák.	-

2021.11.22.

Idő	Feladatok	Gyermek tevékenysége	Kutya tevékenysége	Eszközök
1 perc	Köszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	Aktív: A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák.	-
11 perc	Formák kirakása pálcából	A gyerekek húznak egy kártyát a kutya zsákjából. Majd a kártyán látott formát kirakják a színes pálcikákból. (forma + színek egyeztetése)	Aktív: A kutya kiosztja a kártyákat. Passzív: Ül a gyerekek előtt.	kártyák, színes pálcikák
6 perc	Számolás	Megszámolják magukba, hogy az egyes színekből hány darab pálcika van, majd közösen hangosan újra számolják.	Passzív: Fekszik a gyerekek előtt.	színes pálcikák
5 perc	Taktilis érzékelés	A gyerekek szemét bekötötte a felvezető. Megfogta a kezüket és	Passzív: Ül/áll a gyerekek előtt.	-

		megérintette vele a kutya a egyik testrészét. A gyerekeknek ki kellett találni melyik testrészhez érték hozzá.		
1 perc	Elköszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	Aktív: A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák.	-

2021.12.06.

Idő	Feladatok	Gyermek tevékenysége	Kutya tevékenysége	Eszközök
1 perc	Köszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	Aktív: A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák.	-
4 perc	Bújj, bújj zöldág	A gyerekek átkúsznak a kutya hasa alatt. Közbe Bújj, bújj zöldág éneklése. Párba állva kaput tartanak a kutyának.	Passzív: Áll egy helybe, hogy a gyerekek át tudjanak bújni alatta. Aktív: A gyerekek által tartott kapu alatt megy végig, oda-vissza.	-
7 perc	Párosító játék	Az állatokat kell párosítani az étellel (Ki mit eszik?) A gyerekek kihúznak a kutya zsákjából egy kártyát (amin az étel van), és a földre kirakott állattal kell párosítaniuk.	Passzív: Fekszik a gyerekek előtt.	kártyák
6 perc	Mókus ki a házból	Minden gyermek egy karikába áll. „Mókusok ki a házból” kiáltásra, szaladniuk kell. „Mókusok be a házba” kiáltásra pedig egy karikába kell beállniuk. Mindig eggyel kevesebb karika van.	Aktív: A gyerekekkel együtt ő is szalad.	színes karikák
2 perc	Pacsi kérés	A gyerekek egyesével odamennek a kutyához és pacsit kérnek tőle.	Passzív: Ül egy helyben. Aktív: Kérésre pacsit ad.	-
1 perc	Elköszönés	A gyerekek a széken ülnek és amikor hozzájuk érkezik a kutya, megsimogatják.	Aktív: A kutya körbe sétál a gyerekek előtt, hogy megsimogassák.	-